National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa,Ont.
K1A ON4

National Library of Canada Bibliothèque nationale du Canada
DEC 19 1980
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 92 (2727) XXIX aastakäik — Teisipäeval, 9. detsembril 1980 — Tuesday, December 9, 1980 — Üksiknumbri hind 50 centi

Viimasel EKKT 25. juubelinäitusel oli üheks tähelepandavamaks tööks Benita Vommi „Eva". Pildil kunstnik (paremal) oma „Evaga" ja tütre Mai Järvega. Foto: Vaba Eestlane

Moskva kindlustab Poola kommunistide seljataguse

Kui töölised järele ei anna, siis on piiril valmis olev N. Liidu punaarmee valmis sisse marssima Poolasse

MOSKVA — Möödunud reedel Moskvas toimunud N. Liidu ja ta satelliitriikide riigipeade konverentsil anti kindel toetus Poola kommunistlikule parteile tööliste vastupanu parteile lõpetamiseks ja praeguse sisepoliitilise kriisi täielikuks likvideerimiseks. Poliitilistes ringkondades arvatakse, et N. Liit koos oma drabatidega andis Poola kommunistlikule parteile mõned nädalad aega praeguse olukorra lahendamiseks ja tööliste vastupanu murdmiseks ja kui partei seda võimeline ei ole tegema, siis marsivad venelased koos oma liitlastega Poolasse sisse ja likvideerivad pärast maa okupeerimist tööliste vastupanu.

Poola kommunistliku partei juhid on saanud ilmselt Moskvas toimunud konverentsilt uut julgust tööliste vastu raudkinda poliitika kasutamiseks. Nii deklareerisid Poola kommunistliku partei juhid pärast Moskva konverentsi möödunud laupäeval,

et poola töölised on tekitanud anarhia, häirinud Poola sotsiaalset ja majanduselu ning loonud kontrrevolutsioonilise meeleolu.

Moskvas viibinud juhid eesotsas partei peasekretäri Stanislav Kaniaga toonitasid pärast Moskva konverentsi Varssavi televisioonisaates peetud kõnedes, et partei liini „otsustav kaitsmine" on hädavajalik.

Ehkki Moskva konverentsil deklareeriti, et Varssavi pakti riigid ei kavatse Poolasse sisse tungida, on N. Liidu ja ta satelliitide väed Poola piiril häireolukorras ning võivad igal hetkel vajaduse korral alustada sissemarssi Poolasse. Venelased loodavad ilmselt, et poola armee ei avalda neile sissemarsi puhul vastupanu, millele vihjab ka N. Liidu punaarmee häälekandja kui ta oma juhtkirjas sõbralikult kinnitab,

et poola armee ja Poola riik on sotsialiseeritud N. Liidu punaarmee abil.

Invasiooni ähvardus ning lääneriikide närvilisus ja peataolek on ilmselt mõjutanud ka poola tööliste juhtide hoiakut ning sundinud nad ettevaatlikkusele ja tagasihoidlikkusele. Nii on iseseisva ametiühingu Solidaarsuse juht Lech Walese manitsenud töölisi tagasihoidlikkusele ja avaldanud lootust, et esile kerkinud tüliküsimusi partei ja valitsusega on võimalik rahulikul teel lahendada.

Londoni diplomaatilistes ringkondades mainitakse, et läänеriigid ei lähe sõtta kui N. Liit peaks Poola okupeerima. Kuid lääs alustab tiheda koostöö raamides N. Liidu poliitilist, majanduslikku ja kultuurilist elimineerimist läänemaailmast.

Ühendriigid ja teised NATO kaitseorganisatsiooni kuuluvad riigid taotlevad omavahelise kokkuleppe sõlmimist, kus jäetakse kõrvale kõik majanduslikud ja kaubanduslikud huvid ning koordineeritakse vilja väljaveo keelustamine N. Liitu, piiratakse tehnilist eksporti ja külmutatakse sõna tõsises mõttes suhtlemine N. Liiduga.

Bonnis mainitakse, et vene vägede sissetungimisel Poolasse tühistatakse tõenäoliselt ka kokkulepe, mille alusel Lääne-Saksamaa annab N. Liidule 5,4 miljardi dollari ulatuses laenu gaasijuhtmestiku ehitamiseks Siberist Euroopasse.

Eriti huvitava deklaratsiooni Ühendriikide poliitika määritlemiseks Poola sündmuste puhul avaldas president Carteri välispoliitiline nõuandja Zbigniew Brzezinski kes mainis ajakirjanikele, et Ühendriigid on aktsepteerinud „geograafilised ja ajaloolised realiteedid" pärastsõjaaegses Euroopas ning ei kavatse ära kasutada tööliste rahutusi Poolas. Brzezinski avaldas lootust, et mõlemad pooled Poolas pooldavad mõõdukust ja otsustavad minna kompromisside teele.

Konsul Aksel Linkhorst suri

Möödunud reedel saabus New Yorgist kurb teade, et neljapäeval on surnud New Yorgis maksavähja tagajärjel Eesti Vabariigi konsul Aksel Linkhorst, kes töötas New Yorgis Eesti Vabariigi esindaja peakonsul E. Jaaksoni kõrval konsulina, kellele Ühendriikide valitsus oli andnud oma tunnustuse.

Aksel Linkhorst oli sündinud 1. veebruaril 1912 Järvamaal ärimehe ja põllumehe pojana. Lõpetas Tartu ülikooli majandusteaduskonna 1936. aastal kuid oli juba 1935. aastast alates välisministeeriumi teenistuses. Määrati 1937. aastal Pariisi Eesti saatkonna juurde atasheeks ning sealt 1939. aastal atasheeks Eesti saatkonda Stokholmis. Pärast kommunistide võimuletulekut Eestis tegutses Stokholmis aktiivselt paljudes eesti organisatsioonides.

Alates 1967. aasta 1. maist nimetati ta Ameerika Ühendriikidesse Eesti Vabariigi konsulaati konsuli kohale. Aksel Linkhorsti jäid lähematest omaksetest leinama abikaasa ja poeg perekonnaga Rootsis.

Konsul Aksel Linkhorsti surmaga sai Eesti vabadusvõitlus suure kaotuse osaliseks kuna võimalused tema asendamiseks kogenud diplomaadiga on minimaalsed. Tema positsiooni täitmine Eesti Vabariigi konsulaadis peaks siiski olema nüüd lihtsam seetõttu, et Ühendriikide valitsuse uue korralduse kohaselt on Balti riikide esindustel Ühendriikides võimalik oma diplomaadikohti täita ka selliste isikutega, kes ei olnud Eesti iseseisvuse ajal Eesti Välisministeeriumi teenistuses.

Neli ameeriklannat mõrvati Salvadoris

WASHINGTON — Ühendriikide valitsus on katkestanud majandusliku abi andmise Salvadori valitsusele ning saatnud Salvadori oma erikomisjoni, et selgitada kolme ameerika katoliku nunna ja ühe usulisel alal töötaja mõrvamist. Seni on pahempoolsete ja kiriklike ringkondade poolt levitatud informatsiooni, et nunnad mõrvati valitsuse julgeolekuüksuste poolt, millega ilmselt tahetakse valitsusele heita varju. Kiriklikud ringkonnad on pidevalt toonitanud, et Salvadori kaitseministeeriumi koosseisu kuuluvad erilised üksused, kellede ülesandeks on mõrvata pahempoolseid tegelasi, kuid need väited pole seni tõestamist leidnud. Salvadori valitsus koosneb praegu mõõdukatest tsiviilisikutest ja sõjaväelastest, kellede eesmärgiks on äärmisi vasak- ja parempoolseid elemente vaos hoida.

Lillemaalide näitus Torontos

Torontos Civic Garden Centre ruumides, 777 Lawrence Ave., East avati möödunud laupäeval lillemaalide näitus, kus esinevad sellemotiiviliste töödega kanada parimad kunstnikud. Näitusele on kutsutud ka eesti lillemaalija Tiiu Kadak, kes esineb seal nelja tööga. Näitus on avatud igal päeval kl. 9.30—4, laupäeval kl. 4—10 ja pühapäeval kl. 1—10.

Tiina Mitti kontsert

Eesti Kontsertbüroo, koostöös Hart House muusikakomiteega korraldas möödunud pühapäeva pärastlõunal Tiina Mitti klaveriõhtu. Osavõtt oli vägagi arvukas ja täitis suurema osa Hart House kontsertsaalist.

Tiina Mitt esitas kava esimesel poolel Johann Sebastin Bachi hiiglasliku „Goldberg Variations", mis on ligemale 50-minutiline vahepeatuseta helitöö ja mille pianist esitas päheõpitult. Kolmekümnest variatsioonist harpsikordile kirjutatud helitöö oli algselt loodud J.G. Goldbergi unetuse ravimiks, koosnedes kahest kokkuliidetud melodiast.

Teisel poolel mängis Tiina Mitt Kaljo Raidi värvika „Capriccio", F. Chopini helindid „Barcarolle" ja „Scherzo b-molli". Siis palju lilli ja väike lisapala. (Peeter Tammearu arvustus ilmub meie ajalehe järgmises numbris).

Põnevusluugu tõsielust

„Vaba Eestlases" hakkab alates tänasest numbrist kuuendal leheküljel joone all ilmuma Eesti Vabariigi endise diplomaadi, New Yorgis tegutsenud konsuli Karl Kuusiku sulest jutustus „Pääs põrgust". See on tõestisündinud lugu N. Liidu punaarmee poolt okupeeritud Eestist 1940. aastal, kus uued võimumehed hakkasid Ühendriikidest Tallinna välisministeeriumi teenistusesse tulnud diplomaati kimbutama ja ülekuulama, süüdistades teda salakuulamises. Põnev jutustus viib tolleaegsesse hirmust ja terrorist tulvil Eesti pealinna, kus uue kommunistliku valitsuse ajal võimutses NKVD. Karl Kuusiku pääsemine kommunistlikust Eestist keerulistel asjaoludel on põnevam kui mõne kriminaalromaani sündmuste tulipunkti peatükk.

Karl Kuusik (Charles Kusik), kes on abielus ameeriklannaga, on juba ammu erru läinud ja elab praegu Ameerika Ühendriikides.

Õnnelikud ja õnnetud jõulupühad Eestis

Toronto Eesti Naisseltsi jõulupuul räägiti jõulukombeist

Möödunud neljapäeva õhtul Toronto Eesti Naisselts ja selle kultuuritoimkond korraldasid koos Peetri kirikus oma jõulupuu, kus väga kauni detsembrikuu ilma tõttu oli kogunenud ligi 70 liiget ja külalist. Väga lühikeses avasõnas Malle Laansoo tervitas külalisi ja andis seletust järgneva kava üle, kus esimeseks oli praost O. Puhmi palvus ja vaimulik kõne. Vaimulik osa algas jõulukoraaliga, misjärel praost O. Puhm käsitas usu ja teaduse probleemi. Alguses olnud sõna tähendust, mida inimesed on otsinud ja saanud selle läbi õnnelikuks.

Ingrid Heinma deklameeris Salme Ekbaumi luuletuse „Nõnda sain tuisuga tuttavaks" ja Malle Laansoo luges katke 1866. a. ilmunud „Oleviku Lisast" kirjelduse jõulukommete kohta, mille puhul juba siis alla kirjutati, et niiviisi tegid eestlased vanasti.

Õhtu peamine kavaline osa seisnes kolme naise jõulumälestusis: Aurelie Soo mälestas oma jõule enne iseseisvust, sajandi alguses, Ellen Irs iseseisva Eesti aegseid ja Endla Kannel praeguse kommunistliku okupatsiooni all kannatava rahva rahupühi.

A. Soo mäletas, et alles enne 1905. a. revolutsiooni hakati kuuski jõulude puhul kasutama.

Tema lapsepõlvekodu oli kitsas ja toodi ainult kuuseoksi tuppa. Ta ei mäleta, et kingitusi olnuks. Aga süüa sai hästi. Sel ajal elasid noored nagu ikka, ainult oma perekonna ringis ja jõuluaegsed külaskäigud olid perekondlikud, uudishimutsedes, et mis tädi see ja see jõulutoiduks pakub, kas ikka sült on laual. Esimest korda sõitis ta maale, kui oli kihlatud ja küsides tulevase mehe kodutalus, et kas kuusk on tuppa toodud, küsis mehe vend, et mis kuusk? Keegi ei teadnud veel mis sellega teha.

Tema soovikohaselt toodi metsast kuusk, seda ehiti ja küünlad pandi külge.

Kuid kaunis oli kirikusõit Järva Madise kirikusse. Koju jõudes võeti kuumad vorstid, liha ja pruunid kartulid keriselt. Esimese jõulupuu korraldas ta kooliópetajana Kaalepi külakoolis, kus oli lauluandelisi lapsi ja mängiti väike lastenäidend. Kuid uus aeg tuli peale ja vanad kombed kadusid.

Ellen Irs ütles, et tema elas oma noorusaja sellel kaunimal ajal, mil oldi iseseisvad ja jõulud olid uskliku rahupühad. Ta esitas värsivormis pikema loo oma jõulumälestusist, kus lõpuks pääsis valitsema siinne rahamaailma mentaliteet, „et jõuluvana ei teeks kära / talt vitsakimbu ostaks ära!"

Evi Valge laulis kaks laulu, „Maria laulu" ja „Teel Petlemma", kuna Margit Viia saatis klaveril; koos klaverisaatjaga aga laulis dueti „Tasa libiseb lund".

Viimaseks mälestuste esitajaks oli Endla Kannel. Ta rääkis oma jõulumälestusist Sangaste kirikus okupatsiooniaastal 1946 või 1947.

Sangaste kirikus oli kuusk, kirik küünaldest valge ja palju hobuseid oli kirikuväravas lasila küljes.

Talumehed olid hobustele pannud paremad rakmed. Kui ta kirikust tagasi sõitis ja oma koolimajast möödus, olid seal ruumid valged. Pärast selgus, et tema kirikust tuleku ajal oli emakeele õpetaja ära viidud, raamatukogu läbi otsitud ja õpetaja vana ema üksinda jäetud nälgima.

Teise pildi ta esitas aastast 1972. Inimesed olid hakanud olukorraga harjuma. Endla taotles luba Kanadasse saamiseks. Ta oli kooliõpetaja ja mõtles kutsuda pühadeks oma õed ja ema Tartusse. Maal olid siis juba kolhoosid, hobused olid talunikelt ära võetud ja sel õhtul ei lubatud ainsatki hobust kirikusse sõiduks. Bussid olid rahvast tungil. Ta läks omastega Tartu Peetri kirikusse, see oli puupüsti rahvas täis, kooripealne sinetas üliõpilaste ja Eesti Põllumajandusakadeemia vormimütsidest. Kõik laulsid koraalidele kaasa.

Endla ema ütles: „Lats, ära laula, nad panevad su kinni!" Endla laulis siiski.

Pärast tahtis ta ema viia Kuperjanovi hauale, kutsudes ema surnuaiale. See oli mõeldud vastutasuks, et ema kord Valgast tulles näitas kohta, kus Kuperjanov langes. Hauaplatsi ümbrus oli täis üliõpilasi ja teisi noori, haual põlesid küünlad. Nüüd on see koht valve all, ega lubata enam sinna. Pärast veedeti kodus jõuluõhtu, ema oli maalt toitu toonud. Seekord sattusid pühad nädalalõpule ja polnud probleemi, aga kui sattusid nädala sisse, siis kaeti aknad ja peeti ikkagi jõule. Ka koolidesse toodi väike kuusk ja mõned küünlad ja lasti neid lühikest aega põleda. 18 aasta jooksul ei juhtunud pahandusi kuigi neid võinuks olla.

1973. a. jõuludeks sõitis ta üle Otepää Sangaste kirikusse bussiga. Tal olid juba lahkumispaberid käes ja see oli nagu jumalagajätmine noorusmaaga. Pimenemisel jõuti kohale. Mõni lasila oli alles, aga ei ühtki jälge. Ta pani haudadele küünlaid põlema ja läks koju. Vanaaasta õhtul kordus sama.

Ta tahtis veel kord minna sama teed, kust kunagi koolis käis, kuid see oli ülesküntud. Majad olid kas varemeis, tühjad või mõnes veel vanakeste paar.

Kõikjal oli pimedus ja vaikus. Eestimaa inimene peab mõtlema, kust ta kuuse saab, kuused on kallid, neid ei tohi ise metsast tuua. Tartu lähedal kontrolliti veoautosid ja kui sel olid kuused, aga mitte nende võtmiseks luba, saadeti need tagasi. Kuuski võis osta ainult turult.

Viimane jõulukirjeldus oma halastamatus karmuses sundis kõiki meeleliigutusest silmi pühkima, kaasaelades sellele kui parimale jõulujutlusele, kus ilmnes kannatava rahva püüdlus tõelise jõuluvalguse poole.

Lõppsõnas H. Novek tänas tegelasi ja M. Laansoo andis igale tänutäheks lilleõie, misjärel asuti ootava kohvi ning küpsiste juurde.

Uuendage „Vaba Eestlase" tellimine 1981. aastaks!

Hoidke elavana Põhja-Ameerika ainuke kaks korda nädalas ilmuv eestikeelne ajaleht — tellige „Vaba Eestlast"

Tellimiskupong lk. 3

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Toronto.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—, kiripostiga aastas $61.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $17.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $42.—, poolaastas $23.— ja veerandaastas $12.—. Kiripostiga USA-s: aastas $67.—, poolaastas $35.50 ja veerandaastas $18.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $76.—, poolaastas $38.— ja veerandaastas $20.—

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 50 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

T.E.V.Ü. poolt korraldatud Eesti Vabadussõja alguse62. aastapäeva pidulik aktus Toronto Eesti Majas 29. novembril 1980. Pildil vabadussõjaveteranid, vasakult esireas ühingu esimees Hans Kivi, aupeakonsul Ilmar Heinsoo, kol. August Tomander, J. Konze, tagareas August Nüüd, Kalle Kilu, Juhan Tammkõrv, K. Tamm, A. Rätsep, Joh. Säägi, E. Uduste ja E. Salurand. Foto: R. Moks

Venelased tulevad...

Paljud meie hulgast mäletavad kindlasti veel aastaid tagasi Ühendriikides valmistatud filmi „Venelased tulevad". Selline pealkiri oli kahtlemata valitud põhjusel, et mendel sõnadel on läänemaailmas masendavalt ja hirmutavalt maagiline mõju — nagu oleks tegemist mingisuguse hävitava looduskatastroofiga, mille vastu inimene ei ole võimeline võitlema ja mida on võimatu vältida.

Ja tõesti — meie oleme näinud venelaste edasitungi ja tulekut Teise maailmasõja ajal Ida-Euroopas, nende okupatsioonivägede saabumist Ungarisse, Ida-Saksamaale ja Tshehhoslovakkiasse sealsete ülestõusude ajal, nende manipulatsioone Ladina-Ameerikas ja Aafrikas ja nende punaarmee vägivallategusid Afganistanis.

Nüüd viimaste päevade kestel on maagilised sõnad „venelased tulevad" hakanud kostma järjekordselt erakordselt pealetungivalt ja ähvardavalt. Seekord kardetakse Kremli okupatsioonivägede sissetungi Poolasse, kus töölised on üksmeelsete streikide abil kommunistlikult parteilt välja kaubelnud iseseisvad ametiühingud, palgakõrgenduse ja teisi soodustusi, mis on kommunistlikus maailmas ennekuulmatu. N. Liidus pole töölised kunagi julgenud üksmeelselt ja ennastsalgavalt partei diktatuuri vastu välja astuda ja nüüd tulevad äkki selliste nõudmistega avalikkuse ette ja suruvad oma tahtmise läbi satelliitriigi poola töölised. Selline tegutsemisviis lõhnab katkutõve järele, kuna see võib levida teistesse Ida-Euroopa kommunistlikkudesse riikidesse ja lõppude lõpuks isegi N. Liitu, kuna ei ole võimatu, et isegi venelased hakkavad pika peale taipama ja aru saama, kuidas kommunistlikud võimumehed neid aastakümneid on mimapidi vedanud ja neile valetanud ning nende eest tõde varjanud.

Nende ridade kirjutamisel ei ole selge, mida kavatsevad venelased. Kahtlemata on Läänemaailma luureandmed õiged, et Moskva koondab vägesid Poola piirile ja liigutab neid piirirajoonides edasi-tagasi. Kuid sealjuures ei ole kaugeltki veel kindel, kas nende punaarmee üksustega kavatsetakse tõesti Poolasse sisse tungida või on siin tegemist ainult hirmutamismanöövritega, mis võimaldab ühest küljest poola töölistele ja parteimeestele survet avaldada, kuid teisest küljest ka läänerііke mõjutada punasele Poolale suurema majandusliku abi andmiseks. Kahtlemata ei ole Kremlis praegu kerge otsust teha, kuna ühest küljest võib Poolasse sissetung lõppeda suure verevalamisega ja detente poliitikale viimase surmahoobi andmisega, kuid teisest küljest võib kommunistlik rezhiim ilma venelaste vahelesekkumiseta kokku variseda, mis oleks esimeseks sammuks kogu Moskva impeeriumi järk-järgulisele lagunemisele.

Poola sündmused on tõsinud eriti reljeefselt esile praeguse pentsiku rahvusvahelise olukorra, mida võib võrrelda poliitilise karikatuurina. Nii on Kremli kommunistid veendunud, et neil on õigus iga rahva siseellu sekkuda ja oma soomusdiviisid kohale saata, kui see rahvas on otsustanud oma turjalt heita painava ja rusuva kommunistliku ikke. See võib juhtuda ka Poolas, eriti kui Poola kommunistide paadunum grupp otsustab okupatsiooni maskeerimiseks saata venelastele sissetungi õigustamiseks „appikutse". Sel puhul ei arvestata mingisuguste rahvusvaheliste lepingutega ja Helsingi kokkulepetega, kuna Kremli aspektist lähtudes on need sõlmitud ainult punase hegemoonia suurendamiseks ja laiendamiseks ning oma tõeliste kavatsuste varjamiseks.

Läänеriikide hoiak Poola sündmuste puhul on nagu alati rahvusvaheliste kriiside ajal kõhklev, tõrjuv ja ebakindel. Ühendriikide president ja Euroopa Ühisturu riikide juhid on hoiatanud N. Liitu Poola okupeerimise eest, mainides, et sellel on „tõsised" ja „katastrofaalsed" tagajärjed. Mida selliste hoiatuste all mõeldakse jääb ebaselgeks, kuna selliseid suuri sõnu on tehtud varemgi ja nendele ähvardustele ei ole järgnenud tegelikke sammu. Otse vastupidi: N. Liidule on kingitud kõik tema vallutused ning „tants vanakuradi vanaemaga" jatkub detentamisega ning venelaste varustamisega kaupade, tehnoloogiaga ja krediitidega. Läänеriikide praeguse hoiaku taustal jääb mulje, et Ühendriigid ja Lääne-Euroopa riigid on valmis Poola kommunistlikule valitsusele krediite andma ja teda vee peal hoidma kui ainult venelased sisse ei tuleks, mis sunniks kõhklevat läänemaailma lõpuks ometi midagi ette võtma ja Kremli maailmavallutamise plaane pidurdama, milleks aga läänemaailmas ilmselt puudub julgus, enesekindlus ja otsustavus.

Poola sündmused on loomulikuks reaktsiooniks Moskva maailma orjastamisplaanidele. Poola tööliste streigid ja rahutused näitavad, millisesse viletsusesse viib kommunistlik riigikord rahvad ja riigid ning ükskord on inimeste kannatuste mõõt täis ning nad on valmis isegi oma elud ohverdama kommunistliku terrorirezhiimi kukutamiseks. Ükski vägivald ei kesta igevesti ning ükski diktatuur ei jää püsima ning see kehtib ka terroriga üles ehitatud kommunistliku impeeriumi kohta. Poolas on külvatud seemned vabadusele ja uuele elule ja Poola vajab kõigi vabade demokraatlikkude riikide abi ja toetust oma võitluse läbiviimiseks. Kahjuks on selle abi saamise väljavaated praegu väga väikesed ja olukorras ei tule enne muudatust kui läänеriikide hoiak ja poliitika N. Liidu suhtes drastiliselt ja otsustavalt muutub.

K. A.

Lugege kaks korda nädalas ilmuvat „VABA EESTLAST" — sisukam ja odavam eesti ajaleht vabas maailmas!

Miks ei põgenenud kindral Laidoner

Ülemjuhataja viimane läkitus NKVD vanglast

Ülemjuhataja kindral Johan Laidoner arreteeriti Nõu. Vene okupatsiooni algul 19. juulil 1940 ja viidi koos abikaasaga Nõukogude Venemaale. Nad elasid Pensa linnas väikeses korteris. 28. juunil 1941 arreteeriti kindral Laidoner NKVD poolt ja paigutati vanglasse. EN Entsüklopeedia andmeil suri ta 13. märtsil 1953.

Pr. Maria Laidoner sai abikaasa raamatud oma valdusse. Neist ühe prantsus- või poolakeelse raamatu trükiridade vahele oli kindral Laidoner kirjutanud 26.. nov. 1944. läkituse. Peale kodumaale tagasi jõudmist tegi pr. Laidoner sellest ruudulisele paberile ärakirja.

Pr. Laidoner elas Haapsalus. Ta soovis asuda elama Viljandisse, kuid seda ei lubatud. Pr. Laidoneri tõa kõrval Haapsalus asus „Aerofloti" ametiruum, mis tõttu õhkkond oli närviline. Seal käis rohkesti külastajaid ja pr. Laidoneri asju kippus kaduma.

Pr. Laidoner oli raamatu trükiridade vahelt oma abikaasa kirja ümber kirjutanud ruudulisele paberile ja lubanud sellest ärakirja teha temale ustaval isikul.

Kindrali abikaasa soov oli, et sellest Laidoneri kirjast tehakse ärakirju, et ei läheks kaduma kord vanglas vaevaga kirjapandu. Samuti lootis ta, et mõni eksemplar ehk jõuab ka kunagi läände. Kirja ümberkirjutaja oli küsinud pr. Laidonerilt seda raamatut näha, kuid toas oli mingi riiul üle kuhjatud raamatuist ja ümmargune laud fotodest ja pabereist, ning ta seda raamatut ei leidnud. Sellepärast siis ka väljendus kas prantsus- või poolakeelne raamat.

Seni oli kindral Laidoneri viimaseks kirjalikuks elumärgiks 3. aprillil 1941. a. kirjutatud kiri nagu see ilmus V. Saarseni poolt väljaantud teoses „Johan Laidoner" (1953). Kirja originaal võtab oma alla kuus tihedasti käsitsikirjutatud lehekülge kolmest ruudulisel paberilehel.

Imekombel on nüüd jõudnud välja J. Laidoneri poolt 26. nov. 1944 läkitatu, mille saame avaldada 36 aastast pärast selle kirjutamist.

Pr. Laidoner suri 12 nov. 1978 Jämejala haiglas Viljandimaal ja maeti Tallinna oma ema ja poja Michaeli kõrvale.

KINDRAL LAIDONERI KIRI:

„Miks mina ei põgenenud Eestist 1940. a. suvel?

Sakslased pakkusid seda. (Willy käis Riiast, am. passidega, hoiatasid inglased).

Põgeneb see, kes kardab vastutust oma tegevuse eest, tunneb häbi oma tegevuse eest või kardab füüsiliselt oma elu eest. Mina olen iseseisva Eesti riigi tegelane. Riiklik iseseisvus on iga kultuuriliselt arenenud rahva suurim ideaal, ilusam paleus.

Et Eesti sai iseseisvaks riigiks, jõudis selle suurima rahvusliku ideaalini, selles on ka teiste kõrval väikene osa minu teeneid.

Suur osa minu elutööst oli pühendatud Eesti riigile ja selle oma töö eest ei karda mina vastutust ei ajaloo ei inimeste ees — ei häbene oma tegevuse eest.

Tegelik Eesti riigi iseseisvus kestis ca 21 ja pool aastat. Ajaloo seisukohalt on see väga lühikene aeg, aga olen kindel, et Eesti rahva ajaloos ja rahva mälestustes see periood jääb kõige ilusamaks ajaks kogu tema elus ka sel juhul, kui Eesti rahvas tulevikus jälle kord tagasi võidab oma riiklise iseseisvuse.

19. juulil 1940. aastal tolleaegne Eesti Vabariigi valitsus oma otsusega (minule esitati vastav dokument Peaminister Varese, Siseminister Unti ja Riigisekretär Terase allkirjadega). Ilma minule süüdistuse esitamata — saata mind välja Eestist Venemaale.

28. juunil 1941. a. Pensas mind vangistati NKVD võimude poolt ja minule esitati süüdistus § 58 ja veel mingisuguse p. alusel (seda punkti uurija nimetas — istoritsheskij).

Mind nimetati bespodannõi — tähendab et Eesti Valitsus oli minust lahti ütelnud ja SSSR ka ei tunnistanud mind oma kodanikuks. Mind süüdistati koostegevuses iseseisva Eesti riigi loomise, sõja juhtimises SSSR-i vastu, mässukatse mahasurumises 1924. a. iseseisvas riigis — tähendab minu suhtes SSSR-i võimud ei tunnistanud 2/II 1920. aasta lepingut, aga selle juures täiel määral tunnistasid minu teeneid iseseisva riigi loomisel, Vabadussõja juhtimisel ja kommunistilise mässukatse mahasurumisel — kogu minu tegevus Eesti Vabariigis oli täiesti avalik, kõigile teada ja selle eest mina mingit vastutust ei karda, kuhugile ei tohtinud ja ka praegu neljandal vangistusaastal ei taha põgeneda ja füüsiliselt oma elu pärast pole mina kogu oma elu ajal väga kartlik olnud ja surma ei karda ka nüüd rasketes vangistus oludes oma kuuekümne esimesel eluaastal.

Valus ainult see, et minu tegevuse eest kannatab täitsa süütult minu armas sõber ja truu elukaaslane — minu abikaasa. Tema on samuti vangistatud nagu minagi, ainult selle eest, et ta on minu naine.

Aga olen kindel, et minu abikaasa peab õigeks minu elutegevust ja surma tema ka ei karda.

Kõigevägevam Vaim aitab, hoiab, kaitseb teda. Amen. J.L. 26/IX —

Niisugune on minu elu curriculum vitae lõpp. Olen ilma kodumaata, mind ei taha Eesti, ei taha Vene. Pensas NKVD ülemus ütles mulle, et olen täielikult NKVD võimuses ja vangi jään surmani. Vaatamata sellele olen tuleviku suhtes täiesti rahulik ja oma kodumaa, oma isamaa suhtes kordan — veidi muudetult Inglise luuletaja sõnu: „Estonia, with all thy faults I love thee still". J.L.

Inimesed surevad — rahvas ei kao, rahvas elab edasi."

☆

Selgituseks kindral Laidoneri väljendusele „. . . mind ei taha Eesti . . ." olgu lisatud, et Laidoner loomulikult mõtleb tookordseid võimukandjaid — Soveti käsilasi. Eesti rahval ei olnud siin midagi otsustada.

(Teataja)

Põhjamaad mureallikana

Soome president Kekkose nõupidamised Brezhneviga

MOSKVA — Soome president Urho Kekkonen oli äsja järjekordsel ametlikul külaskäigul Moskvas. Külaskäigu ajal nii president Kekkonen kui ka N. Liidu president Leonid Brezhnev osutasid erilist tähelepanu Põhja-Euroopa positsiooni tähtsuse suurenemisele ja tundsid ilmselt muret selle üle. Samas tõusis esile siiski Soome ja N. Liidu erilukorra stabiilne ja häireteta areng.

Kaks tundi kestnud vestluse üldpilt oli Soome alama astme riigisekretäri Keijo Korhose seletuse kohaselt selline, et kuigi maailma olukord on murettekitav, ei ole Soome ja N. Liidu suhetes probleeme,

vaid nende stabiilne iseloom peab vastu igasugustele rahvusvahelistele olukordade muudatustele.

President Brezhnevi arvamine rahvusvahelisest olukorrast oli üsna tõsine, kuid siiski koostöötahteline, ütles Korhonen. Eriti ta oli rõhutanud Euroopa relvastumise vähendamise arengu tähtsust.

Kremlis peetud piduliku lõunasöögi ajal kõneles president Kekkonen, tõdedes et soomlased on murega jälginud suurvõimude strateegilist võistlust ja relvatehnoloogia arengut.

Nende mõju on tema arvates selgesti ulatumas ka Põhjala riikidesse.

Siiani on iga põhjariik harjunud oma julgeolekupoliitikat juhtima nii, et arvestatakse ka teiste põhjariikide huvisid ning nende korraldamist. Kekkonen ütles, et ta loodab sellise suuna jatkumist tulevikuski. Ühegi riigi huvides ei ole Põhjala kindla ja stabiilse olukorra nõrgendamine ja veelgi vähem riikide vahelise pinge tahtlik suurendamine Põhja-Euroopas.

Mõlema maa presidendid kinnitasid oma kõnedes Euroopa julgeoleku kokkuleppe tähendust. See kokkulepe olevat andnud nende maade vahelisele suhteile vältimatut jätkumist ja kindlust, mida mõistetakse nüüd ehk paremini kui kunagi enne.

Brezhnev ütles, et Põhja-Euroopa julgeloekut ei saa tagada sõjaliste liitude aktiviseerimisega, mis lülitaksid selle piirkonna sündmusist väljaspoole. Ta avaldas lootust, et Soomel on samane eesmärk ja et Põhja-Euroopa piirkond jääb rahulikuks ja kindlustatuks.

Selletõttu N. Liit suhtuvat ka mõistvalt Soome poolt alustatud tuumarelvade vaba vööndi moodustamisse P.-Euroopas.

Lõpuks Brezhnev tänas isiklikult Kekkost Soome ja N. Liidu vahelise koostöö ehitajana ja kinnitas ning tõi esile Euroopa julgeoleku kokkuleppe tähtsust Soome ja N. Liidu vahekordadele ka tulevikus.

Kommentaarid

Eestis ilmuvate igavate ja tugeva partei distsipliini ja tsensuuri alla painutatud ajalehtede lugemine ja sirvimine ei ole eriti huvitav ega vaimu värskendav toiming, kuid nende lehtede veergudelt võib siiski ühte-teist välja lugeda kommunistliku süsteemi töötamismeetodite kohta, mis on selle diktatuurirezhiimi omapäraks ja mida ei kasutata kusagil mujal.

Näiteks võtate kätte 8. novembril Tallinnas ilmunud „Rahva Hääle", mille esileheküljel on suur lehekülje laiune pilt, mis kujutab Kremli võimumeeste rivi Lenini mausoleumi tribüünil oktoobrirevolutsiooni paraadi vastu võtmas. Pildil on tõsiste ja süngete nägudega 19 läki-läkides tsiviilisikut ja 13 kõrgemat sõjaväelast, kuid pildi all on ainult lokooniline allakiri: V. I. Lenini mausoleumi tribüünil. Ei ühtegi nime, mis selgitaks, kes on kõik need kõrged tegelased, kelledele anti selle päeva puhul võimalus mausoleumi tribüünile ronida. Sama lehe teisel leheküljel on samalaadne väiksemate vendade pikk rivi — 13 läkiläkides ja kaabudes meest, okupeeritud Eesti partei ja valitsuse tegelased, kes võtsid vastu paraadi Tallinnas. Ka selle pildi alla ei ole ühtegi nime ja allkiri mainib ainult: Tribüünil on vabarilgi partei ja valitsuse juhid.

Kontrastina võiks nentida, et Nõukogude Eesti ajalehed kubisevad igasuguste traktoristide, lüpsjate ja lööktöötegijate piltidest, mis kõik on varustatud isikute nimedega. Tekib küsimus — miks harrastatakse sellist vahetegemist ja fotode erinevat esitamisviisi? Põhjus on siin väga lihtne. Lüpsja jääb ikka lüpsjaks ja kaevur kaevuriks, kuid mõni täna autribüünil olnud tähtis parteitegelane võib homme sattuda põlu alla ja kaotada oma koha. See oleks parteile halvaks reklaamiks kui väljapraagitud mees oleks seisnud oma täie nimega Brezhneviga või Vainoga koos autribüünil.

Omamoodi muudatus on toimunud nõukogude ajalehtedes ka parteimeeste programmikõnede ajalehe veergudel serveerimisel. Kui varematel aegadel kõne vahele oli rikkalikult poetatud selliseid vahemärkusi nagu „elavad kiiduavaldused", „tormilised kiiduavaldused", „palavad kiiduavaldused — kõik tõusevad püsti" jne., siis nüüd on nendest trikkidest loobutud, kuna need on ilmselt liiga läbipaistvad. Selle asemel leidub nüüd iga tähtsama parteitegelase kõne lõpul hulgas märkus, et kõnet kuulati suure tähelepanuga. Näiteks toodi äsja „Rahva Hääles" Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee esimese sekretri K. Vaino kõne ära kahel pikal leheküljel ja selle lõpus oli ainult lihtne märkus: „Sm. K. Vaino ettekannet kuulati suure tähelepanuga ning sellele reageeriti palavate kiiduavaldustega." Ka sellel märkusel on oma kindel põhjus. Nähtavasti on paljudel juhtudel kõne kuulajad pikki igavaid noomitus-tiraade kuulates magama jäänud ning nüüd on vaja rahvale eriti alla kriipsutada, et kõik olid ärkvel ja kõnet kuulati suure tähelepanuga. See peab näitama, et esitatud ettekanne ei olnudki nii rumal ja igav, et see sundis paljusid kuulajaid tukastama.

☆

Ühendriikide presidendi poola päritoluga välispoliitilise nõuandja Zbigniew Brzenzinski poliitilise kaubamärkina USA-s figureerib

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

13. ja 14. dets. dr. R. Pahapill, tel. 921-7777.

25., 26., 27. ja 28. dets. dr. V. Kasari, tel. 532-9863.

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

I adventpühal toimus Vana Andrese kirikus kontsert-jumalateenistus, kus mitme koori ja sümfooniaorkestri poolt esitati Roman Toi kantaat „Laudate Deo". Pildil helilooja ise koore juhatamas.

Foto: Vaba Eestlane

Ilmus ANTS VOMM'i
kauaoodatud
nägus
LUULETUSKOGU
„VARJUD"
Hind $8.— + saatekulu 50 c
Müügil VABA EESTLASE talituses

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

demokraatlik partei, kuid vaatamata sellele ei ole ta selle partei välispoliitilisest hoiakust eriti vaimustatud. Kuna praeguse presidendi Carteri asemele tuleb 20. jaanuaril uus mees ja koos Carteriga on sunnitud aktiivselt poliitiliselt areenilt lahkuma Brzezinski, siis ei ole tal enam põhjust diplomaatiliselt vaikida ja oma tundeid varjata ning ta asub üsna avameelselt atakeerima demokraatlikku partei välispoliitilisi põhijooni.

Brzezinski ütleb, et demokraatlik partei on ennast tugevalt kahjustanud sellega, et ta on kaldunud liigselt vasakule. Kui Ühendriikide rahvas andis äsjasel presidendivalimisel tugeva toetuse vabariiklaste partei kandidaadile Ronald Reaganile, siis kinnitas ta sellega, et ta pooldab kindlat poliitikat, mis ei karda võitlust ega võistlust N. Liiduga. Brzezinski arvates ei ole demokraatlik partei ja selle juhtkond veel üle saanud Vietnami sõja traumaatilistest järeldustest, eriti kuna see kontroversiaalne kokkupõrge tekkis demokraatliku partei poliitika tulemusena.

Puudutades oma vahekorda parteiga ja valitsusega, mainis Brzezinski, et tema pingutused Ühendriikide sõjalise jõu tõstmiseks põrkusid administratsiooni ja demokraatliku partei vastuseisule. Partei juhtkonnas kalkuleeriti, et iga katse N. Liidu agressioonile vastu astuda võib põhjustada külma sõja uuesti puhkemise. Brzezinski, kes oli Carteri välispoliitiliste nõuandjate hulgas kõige silmapaistvam tugeva käe poliitika pooldaja N. Liiduga suhtlemisel, kinnitas, et tema kõige suuremaks sooviks oli N. Liidu juhtidega läbirääkimiste alustamist, mis oleks võimaldanud kaugeleulatuvate strateegiliste küsimuste läbi sõelumist, kuid selleks ei antud talle võimalust. Ühendriikide poliitika taotles selle asemel N. Liiduga suhtlemisel probleemide piiratud, kitsarinnalist ja tehnilist käsitamist, mis teatavasti oli Carteri endise välisministri Cyrus Vance diplomaatiliseks stiiliks.

Miks oli Brzezinski nii ebapopulaarne, eriti demokraatliku partei ridades? Ka sellele küsimusele vastas presidendi nõuandja avameelselt. Ta arvas, et paljud ei pooldanud tema seisukohta, mis nõudis riigilt jõudu ja tugevust ning vajaduse korral ka selle rakendamist. Ta toonitas, et kui jõudu vajaduse korral kasutatakse, siis õpivad ka vastased jõudu hindama ja sellega arvestama.

Brzezinski oli kahtlemata Carteri administratsioonis üks heledamaid päid, eriti välispoliitilisel alal. Kahju ainult, et tema seisukohad ei pääsenud Ühendriikide välispoliitika kujundamisel ja viljelemisel täiel määral detente poliitikute ja rahuparadiisi otsijate mõjutusel maksvusele ja suruti tahaplaanile. Kui Brzezinski seisukohti oleks rohkem tähele pandud ja neid arvestatud, siis poleks ka maailma poliitilises olukorras valitsenud sellist kaost nagu seda võime näha praegu.

AMI

Paradiis „valge mehe hauas"

Dr.ins. Ivar Paljak viisteist kuud Sierra Leones

Sierra Leone troopilises Lääne-Aafrikas kannab juba iidsest ajast „valge mehe haua" hüüdnime. Dr. Ivar Paljak, keda me alles ESTO-80 ajal nägime Stokholmis keset voogavat eesti pidustust, jääb tööülesannete tõttu Sierra Leonesse vähemasti 15 kuuks. Nende ridade kirjutamise ajal viibib seal külalisena ka tema ema pr. Julie Herma Torontost. Ivar Paljak jutustab „hauataguse elu" muutunud tänapäevast.

Dr. IVAR PALJAK

Sierra Leone asub troopilises Lääne-Aafrikas, umbes 800 km põhja pool ekvaatorit, kus rannaribal on ridamisi uued Musta Mandri väikeriigid: Ginea, Sierra Leone, Libeeria, Elevandiluurannik, Gaana, Togo ja Dahomee. Tuntuim nendest on kahtlematult Libeeria — endine portugaallaste Piprarannik — kuhu 19. sajandi alul asutati Ameerikast vabastatud neeger-orje, kes seal kohe kujundasid seisusliku ülemklassi ja orjastasid kohalikke neegreid julmemalt, kui neegreid üldse kuskil on orjastatud.

Nüüd on see muidugi ajalugu ja ka Libeeria on üks arengumaid, millele tsiviliseeritud Lääs aitab jalgu alla.

Õhu temperatuur Sierra Leonas on konstantne, aastaringselt 25—30 kraadi. Mais-juunis algab septembri lõpuni kestev vihmaperiood. Selle aja jooksul kallab peaaegu Freetownis alla 5000 mm vett, mis on seitse korda rohkem kui Stokholmis. Iga päev on näha ka päikest, mis vihma ära aurutab ja õhu niiskeks teeb. Sellel perioodil on siin umbes Toronto augustikuu niiskus. Detsembrist veebruarini ei saja peaaegu üldse. Siis puhub Saharast harmattani tuul (kuiv kirdemussoon), mis vahest kannab kaasa isegi tuhk-peent liivatolmu. Kuival ajal on ööd jahedad — umbes 10° C ja päeval on õhk kuiv. See on Lääne-Aafrika turismi-hooaeg.

Rootsis on moodi minemas uue aasta vastuvõtmine Lääne-Aafrikas — peamiselt Gambias, siit tuhat km põhjas.

Aga ka Sierra Leone oma eeskujulike liivarandade ja luksushotellidega võiks olla üks turismi-paradiis. Luksushotellid ehitati möödunud suvel juunis toimunud Aafrika riigipeade konverentsi jaoks ja on tühjad, samuti nagu liivarannad. Mustad ei armasta vett ja valgeid on Freetownis ainult tuhande ümber.

Mis kaalutlused tõid sind Stokholmist siia „tosso-põrgusse", küsitlen Ivarit, kellega sõprus ulatub neljakümnendatesse, kui Rootsis koos eesti skautlust sai ehitatud. Ivar oli siis paljutõotav poiss, kuid pea neist poistest täitsamehed ei saa.

Siiasõidu ajendiks, jutustab dr. Paljak, oli soov enne vanemasse keskikka jõudmist veel midagi ebaharilikku ette võtta (skaudiseiklus- H.J.): õppida lähemalt tundma mulle võõrast kontinenti ja rahvast leida distantsi suurele Estomõllule suvises Stokholmis, avada uusi perspektiive oma kutsealal ja õppida keeli. Alul siia kohale jõudes küsisin endalt — kas tegin õigesti? Nüüd olen kohanenud, olen kohaliku rahva madala elustandardi shokist üle saanud ja hakanud nautima siinse miljöö eeliseid. Kahju on, et ma Maretit (Ivar on abielus Maret Rajamaaga) ja lapsi ei saanud kogu ajaks kaasa võtta.

Aga moodsas maailmas on kaugused lühikesed — ootan neid pühadeks külla. Ise saan teha mõned ametisõidud Rootsi, praegu on ema mul külaliseks. ...

Ja tööülesanded?

Minu ülesandeks on siin kaasa aidata Libeeria ja Sierra Leone standardiseerimisbüroode rajamisele. See sisaldab raha hankimist, väljaõppe korraldamist, töökavade koostamist ja rahva tööle võtmist. Kuulun ühe Lääne-Saksa tiimi koosseisu, mille ülesandeks on uute tööstuste käiku panek. Rahad tulevad Euroopa Ühisturult, millel on koostööleping musta Aafrikaga. Olen oma firma poolt „välja laenatud" 15 kuuks ja lähen lepingu lõppedes tagasi oma vanale töökohale ... kui siin maal liiga meeldima ei hakka.

Valge mees peab siin oma „hauas" elada oskama, lisab täienduseks pr. Herma.

Ei tohi sääski ööseks tuppa lasta, ei tohi juua keetmata vett, ei tohi väljas kolada ilma peakatteta ega pildistada muhamedi usku musti.

Ma leidsin paradiisi Lääne-Aafrikas — siis on nagu Havaii ...

Freetowni linn, jatkab Ivar, on Sierrra Leone poolsaarel 800 m kõrguse mäeaheliku jalamil, elanikke umbes 300.000. All-linnas on down-town ja mustade slammid, nõlvakute rikkalikus , roheluses asuvad valgete meeste villad vastega Atlandile. Tehniline tase büroodes ja villades täiesti euroopalik, välja-ehitatud inglaste poolt viimase paarikümne aasta jooksul. Muidugi tuleb vahest arvestada elektrivoolu katkemisega, nii et ma tõstukit enam ei kasuta, ja telefon funktsioneerib vahest juhuslikult.

Freetowni asustuslugu läheb tagasi orjade vabastamise aega. Inglise filantroobid tõid neid Ameerikast ka siia, kus nad alul malaaria tagajärjel surid, kuid hiljem kohanesid. Orjade järeltulijaid arvestatakse 50.000-le ja nad kõnelevad krio-inglise segakeelt, kuigi ametlikuks keeleks on inglise keel. Kriod moodustavad ka Freetownis haritud kekklassi(linnas pidavat elama 3000 inglise ülikoolides õpetatud juristi), ja on tihedas kontaktis inglastega.

Maa 3,5 milj. elanikkond, mis koosneb 16 suuremast ja erinevat keelt kõnelevast suguharust elab kiviaja tasemel, harrastab vahetuskaubandust ja 75% ulatuses saab elatise põllundusest.

Neid n.n. „upcountry" suguharusid juhivad isehakanud ülikud, kellega vahekorrad olid kaua pingelised. Nüüd juhib Sierra Leone vabariiki „riigivanem" Siaka Steves, kes on vahekorrad lahendanud. Riigil on üheparteiline 100-liikmeline parlament, kus ka suguharudel on üks esindaja. Riigivanem käis alles hiljuti Londonis, kus kuninganna tõstis ta Püha--Jüri ja Püha-Mihkli rüütliks ning andis „Sir-i" tiitli. Selle 75-aastase musta gentlemani pilt on ka Sierra Leone postmarkidel.

Vabariigi ainuvalitsejal on praegu suured probleemid, kuna import ületab ohtlikult ekspordi.

Põhjuseks eksportkaupade — teemantide, rauamaagi, kohvi ja kakao — ebasoodsad turuhinnad ja õlihindade tõus.

Meie tiim katsub leida uusi efektiivsemaid tootmisalasid ja vabariigi majandust jalule aidata. See pole kerge töö — takistab mustade bürokraatia ja meile väga võõras mentaliteet. Aga sellest jutustan teinekord pikemalt, lõpetab dr. Paljak oma jutu „tossu-põrgust".

Heino Jõe

Rootsi noored Tallinnas

STOKHOLM (EPL) — Slaavi Misjoni ajakiri „Ljus i Öster" jutustab viiest rootsi usklikust noorest, kes käisid Tallinnas.

„Esimeie asi mis juhtus oli, et meid tollis kinni peeti. Meilt võeti piiblid, kuna need olevat Eestis keelatud ja pärast küsiti, kes meid saatis, jutustab üks noortest.

Hiljem kutsuti üks noortest veel kord „vestlusele". Kõiki jälitati igal pool kolme-nelja isiku poolt.

Kord istus grupp hotellitoas ja laulis. Akki tulid KGB-lased ja soovitasid neil hoopis kirikutesse minna, selle asemel, et toas lauda. Noored tegidki seda ja igal pool võeti neid suure lahkuse ja rõõmuga vastu. Kui rahvas avastas, et nad oskasid ka eesti laule, paluti neid korduvalt laulda."

Suurim tööpuudus pärast maailmasõda

Euroopas valitseb praegu suur tööpuudus, kokku on u. 9 miljonit inimest tööta. See on suurim tööpuudus pärast sõda. Karta on, et tööpuudus veelgi kasvab.

Üheksas Euroopa Ühisturu-riigis on 7,1 miljonit inimest tööta. Kuni aastani 1973 oli töötuid ainult 2,5%, nüüd on see protsent tõusnud 6,5-le.

Inglismaal on kaks miljonit töötut, Prantsusmaal ja Itaalias kumbaski 1,5 miljonit. Ka väljaspoolt EÜ asuvas Hispaanias on 1,5 miljonit töötut. Samuti on suured probleemid Portugalis ja Kreekas.

Kõige väiksem on tööpuudus Shveitsis, Austrias, Norras ja Rootsis, alla kahe protsendi. Rootsis pole töötute hulka arvatud u. 100.000 inimest, kes töötavad AMSi- rezhiis.

On välja arvestatud, et kui tahetakse a. 1985 viia töötus kahele protsendile, siis on vaja umbes 15 miljonit uut töökohta. Selleks peaks majanduslik juurdekasv olema 7% aastas. Kõige suurem juurdekasv Euroopas oli aastatel 1958-1973 ehk 4,8%.

Lapsed tuleõnnetuste põhjustajaks

Tules hukkunud väikelaste suur osa

Tänavu esimesel poolaastal on lapsed põhjustanud juba 27 tulekahju, kusjuures nende hulka ei ole arvatud kulupõlemisi ja pisipõlenguid, mille õigeaegne avastamine vältis suuremad pahandused. 19. mail põles Jõgeva rajooni Pala kolhoosi Kursi koresöödahoidla, mis oli kokku ehitatud loomalaudaga, kus oli 100 lüpsilehma ja 40 vasikat. Tule kiiret levikut tõkestas tulemüür, mistõttu laut suudeti hävingust päästa, kuid koresöödahoidlast jäid järele üksnes tukid. Tulekahju põhjustasid ühe kolhoosniku lapsed, kes hoidlas mängides süütasid heinaprahi.

Kohtla-Järvel Kalda tänaval süttis Ljudmila Vassiljeva majandushoones tuli, mille süütajaks oli Kohtla-Järve 14. keskkooli I klassi õpilane Maksim Sedorin, kes loopis põlevaid tuletikke prahi sisse. Samasuguse kangelasteoga said hakkama ka Türi keskkooli õpilased Enn Hero ja vennad Vanarid. Ka sel puhul suudeti enne tulele piir panna, kui see suuremat kahjustust suutnuks teha.

8. juunil oli Tartu rajoonis Leekides Sootaga sovhoosi hobusetall koos kuuriga. Põlevast hoonest päästeti kolm hobust, hoone ise põles maani maha. Ka siin pääses tuli lahti laste käest.

Traagiliselt lõppes tulekahju aprillikuu lõpus Jõgeva rajoonis, kus vanemad olid koju jätnud kolm alaealist last. Omapead olles leidsid lapsed laokile jäetud tikutoosi.

Mängides kukkus põlev tuletikk põrandavaibale. Veidi enne keskööd kuulsid naabrid laste appihüüdeid.

Märgates koridori ukse vahelt immitsevat suitsu, tungiti korterisse. Paksu suitsuga täitunud ruumist toodi välja kahe lapse elutud kehad. Kolmas toimetati raskes seisundis haiglasse.

8. juulil põles maja Saaremaal Leisis Roobaka külas, kus pööningul põlevad heinad ohustasid kogu elumaja. Kutsuti appi Pärsama, Karja, Valjala ja Kaarma kustutusmeeskonnad. Vaatamata sellele, et kustutusvett veeti üle kahe kilomeetri kaugusel asuvast jõest, saadi tulest jagu. Ka selle tulekahju põhjustasid hoone valdaja lapsed, kes olid vanemate tööle minnes jäetud naabritädi valve alla. Märkamatult olid poisid võtnud toast tikutoosi, et põleva tiku valgusel otsida pööningul heinte seest kassipoegi. Peagi tõusid leegid. Tuli levis nii kiiresti, et lapsed ei suutnud enam pööningult lahkuda. Tulekahju märkas lähedal töötav ema ja suutis mõlemad lapsed tulest välja tuua, kes raskete põletishaavadega toimetati haiglasse, kuid vaatamata kõikidele pingutustele nende elu päästa ei suudetud.

VABA EESTLASE talituses müügil:
Maria Koppermann
„Minu 12 aastat Siberis"
HIND $12.— + saatekulu 70¢
„EESTI RAHVASTIK"
Rootsi eestlaste esinduse väljaanne 16 lk.
HIND $4.— + saatekulu 40¢
„KODUMAAL KEELATUD RAAMATUD"
Raamatukogudest ja antikvariaatidest kõrvaldamisele kuuluvate kodanlikul okupatsiooni ajal Eestis ilmunud väljaannete koondnimekiri II osa. Ümbertrükk kodumaal ilmunud raamatust, 1963 a. 170 lk.
HIND $9.— + saatekulu 70¢

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$38.—	$42.—
Poolaastas	$21.—	$23.—
Veerandaastas	$11.—	$12.—

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$61.—	$67.—
Poolaastas	$33.—	$35.50
Veerandaastas	$17.—	$18.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $76.—, poolaastas $38.—, veerandaastas $20.—

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 50 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „_____" _____ 19____. Tellimise katteks lisan $ _____ ainujuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi _____

Aadress _____

KALLIST VENDA

ERNST SOOLEPP'a

surnud 30. novembril 1980 Vaimastveres

mälestab

vend HUGO perega Kanadas ja
ABIKAASA, LAPSED, LASTELAPSED ning
ÕED Kodumaal

RASKE HAIGUSE JÄRELE LAHKUS MEIE KALLIS ÕDE JA TÄDI

LINDA TUULIK

Sündinud 4. mail 1914 Linnamäe vallas
Surnud 1. detsembril 1980 Torontos

Mälestavad leinas

õde NELLI
MATTI ja MARGI perekonnaga
JÜRI perekonnaga
ANTS ja SANDY
MALLE ja VICTOR perekonnaga

Kustunud Su elutuli,
vaikind hääl, mis armas oli . . .
Haud ei kinni katta saa,
mälestus jääb püsima!

ARMSAT ABIVALMIS SÕPRA

LINDA TUULIK'ut

sündinud HALLER

mälestame kustumata leinas

ANATOL REBANE
ELLA ROOKS perega
LEO PADJUS perega
HELBE KOPPEL

KODUMAAL PIINARIKKA HAIGUSE JÄRELE LAHKUNUD KALLIST VENNANAIST

LIIDIA KALLAS't

sündinud Leisi vallas, Saaremaal
surnud 3. novembril 1980 Kuressaares

mälestavad Torontos

LUISE NEMM abikaasaga
SULEV KALLAS abikaasaga

VARA LAHKUNUD SAKSAMAA LAAGRIKAASLAST MEERBECKIST

ARNO JAANIMÄGI

mälestavad sügavas leinas

ENN EERO perekonnaga
EINO KURIS perekonnaga
VALDU ja LINDA LILLAKAS
RUDOLF ja HILDE LALL
KARL ja HERTA MAASIK
MEINHARD ja ILSE NIINVEE
AUGUST ja VILMA NÕMM
LEIDA OILING
JUHAN OINUS
OTTO ja LEIDA PAJUR
ELMAR PÄHN perekonnaga
VALDEK ja HELJO RAIEND
JAAN ROHTLA
KSENIA ROSENBACH
KATRIN SOOTS
MARTIN TAMM perekonnaga
ROBERT ja PIA VIIRA

KAUAAEGSET HEAD SÕPRA

JOSEPH LEPPIK'ut

leinavad kurbuses

LEONORE TABOLA
HELENE VIIDIK
F. KOGER perekonnaga
O. POLTOV perekonnaga

KALLIST

SINAIDA LIIPERE't

sünd. KALLAS

sündinud 8. septembril 1900 Mustjalas
surnud 5. detsembril 1980 Torontos

mälestavad sügavas leinas

ABIKAASA
POEG perekonnaga
TÜTRED perekondadega Torontos
ÕDE perekonnaga Kodu-Eestis

Õndsad on surnud,
kes Issandas surevad.
Ilm. 14.13

ARMAST SUGULAST

SINAIDA LIIPERE't

mälestab leinas

Südamlik kaastunne abikaasale ja lastele! ALEKSANDER LIIPERE perekonnaga

---

AKILISE SURMA LÄBI LAHKUNUD ARMAST ABIKAASAT,
ISA JA VANAISA

ILO SAU'd

sündinud 10. juulil 1919 Eestis
surnud 3. detsembril 1980 Balmy Beachis

mälestavad kurbuses

Su valud ja mured on möödas,
Sa puhkad nüüd rõõmude maal! ABIKAASA ja tütar LUULE lastega

MÄLESTAME KURBUSES

ILO SAU'd

surnud 3. detsembril 1980 Owen Sound'is

MARET ja VIKTOR lastega
LINDA ja MÄRT lastega
ELISABETH VESSMANN

OOTAMATU SURMA LÄBI LAHKUNUD ARMAST ABIKAASAT JA ISA

JOSEPH LEPPIK'ut

surnud 4. detsembril 1980 Torontos

leinavad

LINDA ja KALLE

OOTAMATU SURMA LÄBI LAHKUNUD

ALVINE OLUPER'i

mälestavad kurbuses

META KIPPEL abikaasaga
AINO SUMMA abikaasaga
ENDLA NAAGEL abikaasaga

Oma armast vilistlast E. V. konsulit

AKSEL LINKHORST'i

sündinud 1. veebruaril 1912 Järvamaal
surnud 4. detsembril 1980 New Yorgis

mälestab sügavas leinas

KORPORATSIOON FRATERNITAS ESTICA

Armast sõpra ja kolleegi

AKSEL LINKHORST'i

mälestab sügavas leinas
ja südamlikus kaastundes tema abikaasale Maimule

ILMAR HEINSOO abikaasaga

E. V. konsulit, head sõpra ja kaasvilistlast

AKSEL LINKHORST'i

mälestavad leinas

LAAS LEIVAT
HANS ja EHA LUPP
HARALD ja TIINA TEDER

Armast kaasvilistlast ja sõpra

AKSEL LINKHORST'i

mälestavad leinas

EVALD LEETMA abikaasaga
ANTS MÄGISO abikaasaga
VALDEK RAIEND abikaasaga
EDUARD UDUSTE abikaasaga
EDMUND WALDIN abikaasaga

Armast

AKSEL LINKHORST'i

mälestavad

LYDIA ja HENNO JÕGEVA

Armast õemeest ja tädimeest

ERICH KARUKS'it

surnud novembris Eestis

mälestavad leinas

OLLY RÜNK
REET EISTRAT perekonnaga
PRIIT PALLOPSON perega

Meie siiras kaastunne VALDEKULE ja HELJOLE

EMA

ootamatu surma puhul

ERIKA, WERNER, PETER, LIIDI ja SERGI

Pika raske haiguse järele igavesele unele
suikunud õe- ja tädimeest

ALBERT KUMM'i

sündinud Saaremaal, Eestis
surnud Oskarshamnis, Rootsis

leinavad kurbuses

naiseõde EVA koos laste ja
nende perekondadega Kanadas

Kaunaegset head sõpra

LINDA TUULIK'ut

mälestab

ARNOLD REINMAA

Kallist

LINDA TUULIK'ut

leinavad

ROBERT ja VELLY RAAG

Armast

LINDA TUULIK'ut

mälestab vaikses leinas

VAIKE PURGA

Ootamatult lahkunud

ALVINE OLUPER'i

mälestavad leinas

AUGUST ja MATHILDE TAHK
HEINO ja VILMA MIHKELSON perega
JOSEPH ja MEIDA KOZEL perega
GEORGE ja ELVI MILLIGAN perega
ENDEL ja DORTHY TAHK perega
ARNO ja HELEN TAHK perega
BERNHARD ja LINDA RISTMÄGI perega

TÄNUAVALDUS

Meie perekonna südamlik tänu kõigile sõpradele ja tuttavatele, kes meie poja ja venna

ARNO JAANIMÄGI

matusest osa võtsid ja teda ära saatma tulid, kaasa tuues nii palju lilli ja südamesoojust.

Eriline tänu õpetaja A. Taul'ile südamest tuleva matusetalituse eest,
õpetaja O. Puhm'ile lohutavate ärasaatmissõnade eest,
õpetaja E. Pähn'ale Arno nooruspäevi ja kooliaegu mälestamast,
hr. Enno Kuris'ele skaudipäevi meenutamast,
hr. A. Kittask'ile taevasseküündiva ilusa laulu eest ja prl. Pia Korjus'ele kauni orelisaate eest.

Suurim tänu Koidu Kittask'ile peiete korraldamise eest kiriku saalis.

Tuhat tänu kõigile!

Leinajad OMAKSED

Armast sugulast

SINAIDA LIIPERE't

mälestavad leinas

A. LÕUGAS
M. LÕUGAS perekonnaga
HELENA KUUSIK perekonnaga

Mäletame kurbuses

ALVINE OLUPER'i

LYDIA ja BERNHARD

Muld ei kata mälestust!

Kallist

ALVINE OLUPER'i

mälestavad kurbuses

JAAN ROHTLA
AILI SIIDRA
ERIK ja LINDA LIIGAND
HANS PIIRSALU perekonnaga
HERMAN ILVES
JUHAN OINUS

Jälle surm autoõnnetusel

Torontos sai möödunud reedel, 5. detsembril, liiklusõnnetusel surma 82-aastane Alvine Oluper, kes elas Eesti Kodus, 50 Old Kingston Road. Alvine Oluper läks lähedal asuvasse postkontorisse jõulukaarte postkontori viima kui üle Kingston Roadi minnes sõitis talle otsa sõiduauto. Kokkupõrge oli nii tugev, et tõi vanainimesele silmapilkse surma.

Alvine Oluper saabus lesena Eestist 20 aastat tagasi Kanadasse ja abiellus siin uuesti. Ta mees suri poolteist aastat tagasi ja Alvine Oluper jäi teistkordselt leseks.

Torontos jäid kadunut lähematest omaksetest leinama poeg abikaasaga.

Teadaanne pensionäridele

Klubi jõulukoosviibimine kohvilauas toimub neljap., 18. detsembril kell 2.30 p.l. Eesti Maja suures saalis, millest klubi liikmeid ja külalisi palume osa võtta.

Juhatus

Müüa Vabariigiaegne

ENTSÜKLOPEEDIA
8 köidet poogitult.

A. Kotkas, P.O. Box 1104, Menlo Park, CA 94025, (415) 325-3054.

VAJATAKSE MAJAHOIDJAT
(abielupaari)
eestlaste majja Queen St. East.

Helistada tel. 699-8683.
Õhtuti 691-5663.

Eelteade

Pühapäeval, 1. veebruaril kell 3 p.l. toimub Eesti Majas Marie Underi mälestusaktus Eesti Liit Kanadas korraldusel.

JÕULUPUU KOLMAINU KOGUDUSES

Laupäeval, 13. detsembril toimub Toronto Kolmainu Luteriusu koguduses jumalateenistus kell 5 p.l.. Kohe pärast jumalateenistust peetakse jõulukoosviibimine kiriku saalis, kus naisringi liikmete poolt on kaetud kohvilaud ja pakutakse jõuluvorste. Jõulukuuse ümber kogunevad lapsed ja sinna saabub kinkepakkidega ka jõuluvana. On teisigi ettekandeid ning ühiselt lauldakse jõululaule.

wintario

4. detsembril peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 641741. $25.000 võitsid piletid nr. 884128, nr. 837926, nr. 123070 ja nr. 922041. $1000 võitsid piletid numbritega 11613, $100 numbrid 4902, $10 numbrid 117 ja tasuta piletiraamatu numbrid 55.

ESTO MUTUAL FUND, LTD

Aktsia hind 3. dets. $15.70

145 King St. W., Room 1900
Toronto, Ont. M5H 1J8

Telefon päeval 364-1131
õhtu 925-6812

A/S EESTI MAJA TORONTO, vajab

KOJAMEEST

(mees või naine)

Inf. 466-6237

MÜÜA

sohvasid ja toole uute riietega kaetud, nagu uued, poole hinnaga.

Koplus

1019 Bathurst St. — Tel. 534-3092

SPORT

Spordiuudiseid kodumaalt

Neljandal Sindi—Pärnu vahelisel maanteejooksul, millest osavõtt oli väga arvukas, oli esimene Toivo Koovit ajaga 39.36,2, teiseks jäi Vladimir Heerik 40.07,6, kolmas Jüri Lütter 40.31,4, neljas Margus Rein 41.00,0 ja viies Jüri Liim 41.31,2, kes oli ühtlasi veteranide klassi kuuluvaist parim. Parim naisvõistleja oli üldjärjestuses 33-s Niina Liim ajaga 57.16,4 ja parim noor 27. kohale tulnud Jorma Holm ajaga 50.51,4.

☆

Frunzes peeti N. Liidu mootorsportlaste meistrivõistlused hipodroomisõidus, kus 125-listel tsiklitel tuli N. Liidu meistriks Eesti sportlane Mati Tagapere. Hõbemedali sai naiste 125-liste klassis Epp Lauter ja pronksmedali Mari Aade. Teise pronksmedali sai 250-liste klassis Jaan Sepala.

☆

Novembri alguseks koostati tänavuste parimate ujujate nimekiri, kuhu kuuluvad naistest Maiu Herzmann, meestest Ivar Stukolkin, neidudest Mariana Trofimova, noormeestest Livio Vilberg, tüdrukutest Aivi Liiv ja poistest Erkki Lõhmus.

☆

Suunistamine ehk orienteerumine on muutunud populaarseks spordialaks, kus vanuse kohaselt on osavõtjad jagatud klassidesse. Tänavu sügisel toimusid esimesed veteranide meistrivõistlused Otepääl, samaaegselt teiste vanusegruppidega. Esimeses klassis kuhu kuulusid naised kuni 35. aastani oli parim tartlane I. Saar, kes 6,4 km distantsi kattis ajaga 59.50, kusjuures sellel distantsil oli 11 kontrollpunkti. Teiseks jäi E. Altmäe, kolmas M. Raid.

Meeste kuni 35-aastaste klassis oli esimene A. Tamm, kes 8,4 km pikkuse distantsi kattis ajaga 57,04, teine T. Kannel, kolmas T. Savi. Lõppkokkuvõttes oli kuni 35-aastaste meeste grupis parim T. Jõgi 280,06 teine R. Küttim, kolmas N. Kuha. Kuni 43-aastaste meeste grupis esimene H. Kask, teine Ü. Vaher ja kolmas I. Kask. Üle 50-aastaste meeste grupis oli esimene I. Lokka, teine E. Põlendik ja kolmas V. Valdes.

☆

N. Liidu meistrivõistlustel võimlemises tuli meistrikandidaatide klassis esimeseks 11-aastane Maarika Kraav Tallinnast, saavutades 74,3 p. rööbaspuudel ja poomil. Võistlusest ei võtnud osa praegune Eesti parim võimleja Galina Joonas, kes valmistub rahvusvaheliseks võistluseks.

☆

Eesti vehklejad käisid võistlusreisil Soomes, kus võistlused toimusid Lappeenrannas soome parimikuga. Kaksikvõidu said Kaido Kuur ja Toomas Hint. Järgneval võistlusel, mis peeti Turus koos Norra ja Rootsi vehklejatega, oli eestlasist parim Kaido Kuur, kes jäi viiendale kohale.

☆

Purjetamishooaja lõpetamise võistlustel Musta mere regatil võitis esikoha „Täht" klassis Alar Volmer ja Peeter Raska. Teisele kohale jäid „Lendaval hollandlasel" Urmas Oja ja M. Zhurba.

☆

Pärnumaal on tugevaid mehi. Hiljuti Permis peetud võistlusel tuli poolraskekaallane Ain Tiido teiseks, raskekaallane Karl Lõõbas kolmandaks.

☆

Minskis peetud N. Liidu õhkrelvade laskevõistlusel tuli esikohale Rapla rajooni Kaiu kolhoosi haljastusagronoom Liivi Erm, kes 40-lasulisel võistlusel saavutas 390 silma.

Telefon ja postitariifid Rootsis kallimaks

STOKHOLM (EPL) — Alates 1. detsembrist tahab Televerket tõsta telefonikõnede hindu praeguselt 18 öörilt 20-le.

Lisaks sellele tahetakse tõsta telefoniabonentide kvartalimaksu 12 krooniga. Televerketil on olnud tariifide tõstmise osas läbirääkimised pris- och kartellnämndeniga, kuna lõpliku otsuse teeb valitsus.

Ja siis tahab postverketi peadirektor Rainer tõsta ka postitariife — kunagi järgmisel aastal. Põhjuseks on inflatsioon, teatas Rainer posti kirjamarkide osakonnas Stokholmis, kus esitati järgmise aasta margiprogramm.

Inflatsioon põhjustab ka Rootsi seniajani kõige kallima kirjamargi väljaandmise. See on 50-kroonine ja see tuleb kasutusele peamiselt ekspresspakkide saatmisel.

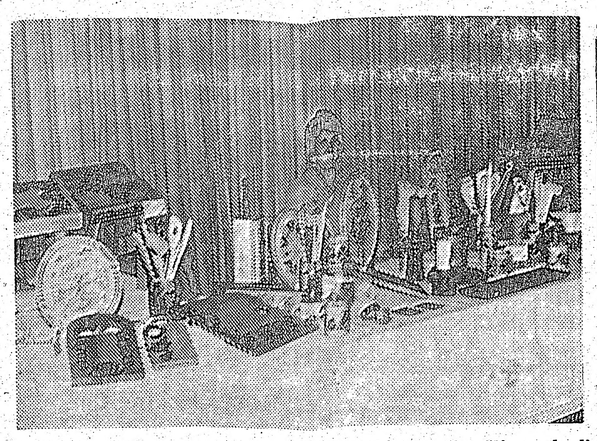

Puuesemeile teeb Nora Nõmmik-Luik põletuskirju, kelle väljapanek oli novembri lõpul toimunud rahvakunsti õhtul. Foto: Vaba Eestlane

Sauruste kontide jamboree

Suvel koguneb Albertasse 20.000 skauti

Eelseisval suvel 1.—10. juulini toimub Alberta provintsis kanada skautide ülemaaline suurlaager — Canadian National Jamboree 1981. CN'81 saab vastu võtta kuni 20.000 poissi — skaute, vendureid ja vanemskaute ning osavõtjatena on sinna kutsutud ka eesti skaudid. Laagri kuludeks on $500.000 ja eesti skautide üksused ning maleva staap lubavad igale poisile, kes jamboreele mineja „mõõdud" välja annab $200.00 toetust.

Jamboree propagandaga alustas Lembitu Malev laupäeval kahe nädala eest, kui poistele demonstreeriti eelmise jamboree (1977) filmi ja tehti teatavaks juhtide kogu otsus $100.00 toetuse saamiseks igale poisile, kes jamboree esindusüksusesse võetakse. Varsti pärast seda sai Eesti Skautide Maleva Kanadas ringkirjaga teatavaks, et maleva staap on omalt poolt iga poisi toetussummat täiendanud $100.00-ga, ja et toetust poistele kavatseb anda ka Kalevi lipkond.

Seega jääb igal poisil tasuda $300.00, millele lisandub taskuraha ja teatud laagrivarustuse kulud.

Laagrist osavõtjate vanus on määratud nende skaudiastmetega alates 11 eluaastast, kusjuures skaudid ja vendurid eraldi moodustavad 5—9-poisilised salgad, igal salgal üks täiskasvanud juht. Skautidel ja venduritel on laagris eriprogramm. Ühise liitsalga moodustamine skautidest ja venduritest ei ole võimalik, küll on võimalik, et üksikud poisid saavad liituda mõne kanada salgaga, kus poisse on vähe.

Eesti skautlus on huvitatud, et poisid laagris moodustaksid ainult eesti salgad ja saaksid rahvusliku grupina esinedes olla eesti „saadikuteks põlvpükstes" — tutvustades meie kodumaad, rahvast ja meie skaudiliikumise omapära.

Vastavad eesti keskorganisatsioonid rustada skaudilaagris levitamid saaksid sel juhul poisse vaseks mõeldava tutvustava materjaliga, võibolla koguni omapoolse toetusega.

Jamboree Albertas toimub n.n. Kananaskis Country's, kus preeria muutub vaheldusrikkaks metsamaastikuks. Alberta on meie poistel enamasti nägemata. Nad teavad, et sealt leitakse õli, et seal asuvad Kanada tõrvaliiva lademed ning seal on kunagi ringi roomanud ning hüpanul mitmesuguseid ürgloomi — sauruseid. Nende konte, luukeresid ja koguni kivistunud mune leitakse Albertast rohkem kui mujalt. Loomulikult on poistel võimalus — kui juba kord Albertas — näha ka neid kohalikke vaatamisväärsusi. Osavõtt Calgary stämpiidist on arvestatud laagri kavva ja selle kulud laagrimaksu sisse.

Stämpiid on kõige omapärasem metsiku lääne ratsanike ja kauboide shou maailmas, kuhu koguneb turiste üle Ameerika mandri.

Laagri tegevuskava on rõhutatult skautlik ja poisid keedavad toitu ise laagripoest ostetavatest toiduainetest. Toidu hind on arvestatud laagrimaksu sisse. Alberta jamboreest huvitatud vanematel pöörduda oma poja juhtide poole täiendavaks informatsiooniks. Maleva ringkirjas antakse registreerimise tähtpäevaks 10. dets., registreerida üksuste juhtidele.

EESTLASTE TURISMIREIS PIIBLIMAADELE. 13 päeva külastusi piiblilikes ja ajaloolistes paikades. **6.-18. MAINI 1981. a.** Reis haarab endasse Ammani ja Petra imelinna külastuse. Iisraelis igapäevased ringreisid: Jeruusalemm, Petlemm, Jeeriku, Naatsaret ja imeilus Galilea ümbrus, ja palju muud. Egiptuses külastatakse Giza püramiide, Kairo, Sakkara ja Memphise linnu. **ODAV ÜLDHIND $1379** katab lennukulu 3-maale, igapäevased ringreisid, söögid, 1. klassi hotellid, ingliskeelt kõnelevad giidid. Pastor Rüdmik annab selgitusi eesti keeles. Väljalend: New-York. Teistest linnadest odav „Add-on fare".
Informatsiooniks ja reisikavaks palume kirjutada: Rev. H. Rüdmik, 783 Arton Lane. PORT ST. LUCIE. Florida 33452. USA
NÜÜD VÕIB KA TEIE ELUAGNE IGATSUS TÄITUDA!

EESTI ADVOKAAT SOOVIB
SEKRETÄRI
Tel. 869-1777

HELISEGE, JÕULUKELLAD!
Taas on aeg jõuluostudeks.
TELLIGE VARAKULT jõulusinki, suitsukalkunit, lõhe jm.
- Jõuluvorstid (veri- ja valged tanguvorstid)
- Heeringad, juustud, rosolje jm. salatid
- Soome kohv, piparkoogid, kompvekid, tordid

Kinkeesemed:
Laudlinad, heliplaadid, küünlad ja küünlajalad, puuesemed.
SCANDIA DELICACIES
2079 Yonge St., Toronto, Ont. — Telefon 489-0162
KUI OLETE SISSEOSTE TEGEMAS, KÖHT LÄHEB TÜHJAKS, SIIS TULGE MEILE LÕUNAT SÖÖMA

FINN HOME BAKERY & DELICATESSEN
281 DANFORTH AVE. — Tel. 463-3331

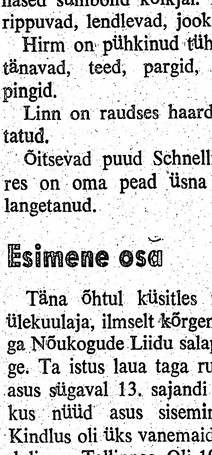

Meil on saadaval:
SOOME PAGARI- ja KONDIITRISAADUSED, JÕULUTORDID
SOOME KOMPVEKID ja
SHOKOLAADID
Võtame vastu tellimisi
jõulusingile, suitsukalkunile,
verivorstile ja muule
Andke kõik tellimised varakult, kuid hiljemalt **16. detsembril.**
Avatud: reedel, 19. dets. 9—8, laup., 20. dets. 8—6, esmasp., 22. dets., teisip., 23. dets. 9—8, jõululaupäeval 8—2.
Pärast jõule: 29. ja 30. dets. 9—6, Vana-aastaõhtul 9—2.
SULETUD 1. jaan. kuni 13. jaan.
Avatud jälle teisip., 13. jaan. 1981.

KARL KUUSIK

Pääs põrgust

Karl Kuusik on endine Eesti Vabariigi diplomaat, kes elab Richmondis, Massachusettsi osariigis ning hoolimata oma 80. eluaastast on edasi Richmondi linna planeerimisosakonna juhataja, asepresident Massachusetts Federation of Planning Boards'is (Boston) ning konsultant kohalikus planeerimiskomisjonis, mis hõlmab 32 asulat (kaks linna ja 30 alevikku).

Karl Kuusik on lõpetanud Tallinna Vestholmi gümnaasiumi ning võttis vabatahtlikuna osa Eesti Vabadussõjast Narva kooliõpilaste roodus. Ta siirdus edasi õppima Ameerika Ühendriikidesse, lõpetades 1926 New Yorgi ülikooli magistrikraadiga, 1928—32 õppis ta edasi Colombia ülikoolis doktorikraadi saavutamiseks majandusteaduses. Alates 1923. a. on ta teeninud Eesti ametlikes esindustes New Yorgis ja Washingtonis. 1932. a. alates nimetati ta Eesti Vabariigi presidendi poolt konsuliks New Yorki, peakonsuli ja saadiku ülesannetes. 1939. a. kevadel lahkus Karl Kuusik New Yorgist ja tuli tagasi kodumaale, kus ta töötas välisministeeriumis esimese sekretäri kohal informatsiooni ja propaganda alal kuni Eesti Vabariigi valitsemiseni Nõukogude Liidu poolt 1940. a. suvel.

Karl Kuusikul õnnestus saada Eestist välja koos naise ja kahe lapsega ning ta saabus tagasi Ühendriikidesse läbi Saksamaa, Prantsusmaa, Hispaania ja Portugali.

Ühendriikides on ta esinenud pidevalt mitmesugustes klubides ettekannetega Eesti üle, tutvustades ameeriklastele kommunismi ja selle hädaohtlikkust kogu vabale maailmale. Oma põgenemisloo Eestist on ta kirja pannud inglise keeles pealkirja all „Passport from Hell" ja seda lugeda andnud oma paljudele ameerika sõpradele-tuttavatele. „Vaba Eestlane" avaldab selle tõlkes oma joone all.

Proloog

Ta seisis üksinda vana kindluse müüri ääres, mis asus kõrgendikul ja kust avanes vaade alla linnale. Karge meretuul jahutas ta kuumendavat nägu. Ta silmad olid mere poole pööratud. Linn oli kummaliselt vaikne.

Ei, veel polnud neid näha. Ta pilk rändas vana raekoja tornikellale. Aeg oli nüüd juba nii kaugel, et neid võis oodata. Kaks tundi tagasi oli raadiojaam teatanud nende lähenemisest linnale.

Ta pilk rändas üle punaste linnamajade telliskatuste, üle Olevi kiriku kõrge torni, üle Kaarli kiriku kaksiktornide. Päris mere lähedal asub Paks Margareta, see on torn mis vanasti kaitses linnaväravat.

Paremal asub sadam. Laevad ja väiksemad veesõidukid on pikkade kaide kõrval ankrus. Sadam näib magavat. Midagi ei liigu seal, kõrged kraanad on elutud.

Siis korraga näeb ta neid lähenevat. Mustad täpid on horisondile kerkinud. Ta näeb kuidas need täpid järjest suurenevad ja järjest lähenevad. Ja neid tuleb ikka juurde. Lõppeks hakkavad nad kuju võtma. Need on sõjalaevad, mille korstnatest paiskub musta suitsu helesinisesse taevasse. Vaikus sadamas on katkenud. Hüpnotiseeritult jälgib ta lainete rullumist valgele rannaliivale. Tumedad laevasiluetid lähenevad kiiresti linnale.

Ta nihutab ennast Pika Hermani torni varju, mille tipus lehvib sinimust-valge ning vaatab veel kord alla linnale. Kõik on kummaliselt elutu ja vaikne. Linna kitsastel kivisillutistega tänavail oleks elu nagu välja surnud. Siin-seal on vaid näha mõnda üksikut kiirustavat inimkuju.

Turuplatsi on just äsja pestud, selle sillutis läigib märjalt õhtupäikeses. Tuviparved tiirlevad suletud kaubapoodide kohal. Vabadusväljak, mis siit otse all asub, mattub päikesesse. Tänavakohvikud on inimtühjad, vaasides lilled igal laual helendavad värvikullaselt.

Vabadusväljakust paremal näeb ta matuserongi kirikuväravast väljuvat. Sarka veavad kuus musta riidega drapeeritud hobust, neile järgneb pikk leinajate rida. Kaarli kiriku kellad löövad lahkujale hingepalvet.

Idapoolt on kosta müra. See läheneb kiiresti ja korraga on see muutunud kõrvulukustavaks kõmaks, mis ikka lähemale ja lähemale rullub koos hiiglasliku tolmupilvega. Soomusautod, veoautod, tornidega tankid, kõik tugevalt mehitatud, sõidavad sisse meie Vabadusväljakule. Väljaku kivisillutis kõmiseb.

Maapind näib värisevat. Tuuled puhuvad igast kandist. Vana torn tundub värahtavat. Vana kivi ta käe all tundub pehme ja jahutav. Õhk on täis tolmu, suitsu, auru ja leeke.

Ta silmad jälgivad linnamüüri, mis sajandeid on meid kaitsenud võõraste vallutajate eest. Nüüd on need müürid lagunenud ja vanad.

Eemal, väljaspool vanalinna müüri, asub moodne linn asfaltteedega, laiade kõnniteedega, korterimajadega.

Siis aga tõstab ta häiritult pea. Taevas on hakanud kõmisema. See muutub ikka tugevamaks ja tugevamaks kuni korraga on kõik muud hääled sellesse mattunud. Need on lennukid. Nad lendavad madalalt üle majakatuste. Punane viisnurk tiibadel on selgesti näha. Nad ringlevad linna kohal. Kohutav mürin lõigatakse aeg-ajal läbi sööstuvate pommilennukite luuni tungivast huilgamisest.

Tume suitsukate on linna kohale langenud.

Laevad, tankid, lennukid, relvastatud mehed. Punased lipud, punased loosungid, punased lindid, punased sümbolid kõikjal. Lehvivad, rippuvad, lendlevad, jooksvad.

Hirm on pühkinud tühjaks kõik tänavad, teed, pargid, väljakud, pingid.

Linn on raudses haardes, kägistatud.

Õitsevad puud Schnelli tiigi ääres on oma pead üsna madalale langetanud.

Esimene osa

Täna õhtul küsitles mind uus ülekuulaja, ilmselt kõrgema kraadiga Nõukogude Liidu salapolitsei liige. Ta istus laua taga ruumis, mis asus sügaval 13. sajandi kindluses, kus nüüd asus siseministeerium. Kindlus oli üks vanemaid minu kodulinnas Tallinnas. Oli 1940. a. august, pisut aega pärast seda kui venelased olid minu maa alistanud.

Ta ei minetanud kordagi pilku revolvrilt oma käes, ta näis tapariista uurivat suure rahuldustundega. Ta ütles vene keeles: „Minu abilised on teiega oma kannatuse kaotanud. Te teete asjad asjatult keeruliseks. Mõtelge oma naisele ja lastele, kes istuvad kodus õhtu õhtu järele kui teie siin viibite. Mispärast te ei võta mõistust pähe?"

Korraga avas ta revolvrikambri. Laetud silinder tegi kummalist kriiksuvat häält. Vaikses ruumis oli see nii selgesti kuuldav. Ta vaatas äkki üles ja seiras mind pikalt. Ma püüdsin rahulikuks jääda ta puuriva pilgu all ja lasksin pilgul ekendeta ruumis ringi rännata. Laest allarippuv katteta elektripirn andis nõrka valgust. Ruum oli suur ja lagi kõrgel. Raske tammepuust laud ja kaks tooli olid just elektripirni all. Muud mööblit suures ruumis ei olnud. Seinad mu ümber olid aegadega tuhmunud ja otsekui hajusid lõpmatusse.

Tool krigises kivipõrandal kui ta püsti tõusis. Ta võttis kolm telegrammi, bloki ja pliiatsi laualaekast ja heitis need üle laua minu ette.

„Istuge," ütles ta ja andis toolile oma läikivaks hõõrutud saapaninaga müksu. „Kui need telegrammid koidikuks tõlgitud ei ole, võtab minu ülemus teid isiklikult käsile." Selle ähvardusega lahkus ta ruumist.

Mu pilk libises taas üle telegrammide, olin neid näinud eile ja üleeile öösi. Ma püüdsin leida vastust küsimusele, et miks nad just mind selleks tööks välja olid valinud. Välisministeeriumis oli inimesi, kes minust palju paremini meie diplomaatilist koodeksit tundsid. Pealegi oli venelastel võimalik ligipääs toimikutele, kus hoiti meie koodekseid. Olin jõudnud otsusele, et telegrammid olid võltsitud, need olid koostatud vene agentide poolt ja mind püüti ärakasutada meie valitsuse vastase materjali kogumisel. Kui ma need telegrammid neile tõlgendan, siis on ju nii, et selle teguviisiga olen ma nad ehtsaiks tunnistanud ja nende sisu võidakse kasutada nende isikute vastu meie valitsuses, kelle nimed nendega seotud on.

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

In memoriam vobis sakalani

Felix K. Allik 18/7.
Albert Mägi 27/7.
Riho Randes 13/11.

Kolm korda olen seisnud sellel aastal pühakojas ja lausunud oma sõpradele viimseid sõnu. Siis oma sakalanustega avaldanud austust me leinalaulu sõnadega — „On vendadest meil lahkunud üks siit ilmast . . .“ Korp! Sakala nimel, tähistanud äsja meie 71-st aastapäeva, olgu alljärgnevad read veelkordseks hüvastijätuks kolmele heale sõbrale — vennale, kes jätnud minu mällu erilisi jälgi.

Ma ei lasku ei koolide ega muude üksikasjade juurde. Nad olid õigusteadlased, Tartu Ülikoolist; sellest Alma Materist, millele oleme uhked nüüd nagu ka uljaste tudengite päevil vabal kodumaal. Tudengid, härrad! Tudengid, kes tõrvikute valgel tervitasid ülikooli rektorit ja hoidsid kõrgel hariduse traditsioone.

Mu sõber Felix oli Tartus mu kaasaegne. Hoolsa õppijana oli ta siiski lõbus ja jutukas. Noore juristina on ta kiiresti tegemas edusamme oma patrooni O. Rütli õhutusel. Mitmes ettevõttes ja pangas on Felix nõunikuks; tee helgeks karjääriks lahti. Ent kodumaad raskelt tabanud saatus ei lase edu rahus maitsta ja Felixil tuleb teha mitmeid eksirännakuid enne kui ta sõja lõppedes saab mahti jõudmiseks Rootsi ja juristist abikaasa Eviga alustada uue elu rajamisega. Siis tulek Kanadasse ja oma kodu loomine Evile ja tütre Kristile. Torontos avaneb Felixile võimalus oma kutsealale lähedaseks tegevuseks ja nii on tema abistamas kaasmaalasi notarina. Iseloomult hea ja sõbralik, püüab ta hoiduda häiretest seltskonnas; tema tähelepanu keskendub kodule ja tütrele.

Felixi eriliseks huvialaks on muusika ja orelimäng oma kirikus. Teda võis tihti näha Vana Andrese kiriku orelil mängimas koraale oma Jumalale härduses. Ta oli siiralt usklik, oli eriti kiindunud oma tütresse, kes kannab edasi nüüd juba heliloojana muusikalist ilu. Ta oli aga ka jutukas seltskondlik inimene, ja nii oli nagu enesest mõistetav osavõtt Stokholmi pidustustest. Kui tema tervituskaart saabus, olin juba teadlik Felixi surmast 18. juulil. Kümme päeva hiljem toimus siin leinatalitus ja 29-ndal muldasängitamine.

☆

Felixi matuste ajal saabus teade, et sõber Albert Mägi — Sakala Albu — suri ootamatult 27. juulil. Korp! Sakala perele oli Albu lahkumine eriliseks löögiks. Kui Felix oli heatahtlik ja leebe, siis Albu oli nagu kare ja järsk, ent seda suuremalt oli ta seotud meie sisetegevusega ja turniiride korraldamisega. Albu ei keelanud kunagi oma abi ega aega Sakala jaoks. Juba kodumaal kulges tema elu töö ja õppimisega käsikäes. Vaevu saanud alustada tegevust juristina oma kaasvilistlase Sepa juures Tartus, tuli punalaine, sõda ja viletsus. Albertil tuli tõmmata selga sõdurikuub.

Mul oli juhus kohata Albut Danzigi raudteejaama ootesaalis. Olin läbimas oma teel Narva rindelt. Albu sõna tõsises mõttes konutas nukralt oma sõdurikotil täiskiilutud saalis. Kui lähenesin oma sõbrale, oli ta kurb ja morn. Tema pere oli jäetud maha kodumaale! Tal oli valus hinges ja tujutuna saime vahetada mõned sõnad. Lahkusin jatkamaks reisi.

Aastaid hiljem nägin taas oma sõpra. Ta tuli Torontosse kaugelt põhjast, kus oli metsatööliseks. Ta sõi mu ajutises kodus einet ja magas öö põrandal; mul polnud talle anda mugavamat aset. Ta oli kore, rasket elu näinud mees. Ja siiski muhe, heatahtlik sõber. Veel aastaid hiljem, naasnud metsast linna, ta viimaks jõudis rajada uue kodu abikaasa Elleniga ja ta oli heaks sõbraks oma võõrasperele. Mu sõber Albu tõi taas esile oma õrna iseloomu ja lahkuse.

Me matsime ta esimesel augustil.

☆

Riho Randes ei puudunud ühelgi Sakala üritusel; nii oli tema kohal ka sõprade Felixi ja Albu matustel. Kes oskab ütelda, kas tema tundis oma raske haiguse kurnavat mõju; või aimas, et pea tuleb temalgi lamada viimses puhkeasendis oma kiriku altari ees? Ilmselt oli Riho teadlik, et haiglast, kuhu abikaasa Erna viis ta arsti soovitusel katsetele, ta tervena ei iial tule koju tagasi.

Riho oli pärit Tartust, kus kulges nooruki rabelev elu, otsides tegevust ja jalgealust oma kunstihuvilistele püüetele. Ta oli andekas mitmel viisil ja alal; kord õppides kunsti Pallases, kord katsetades heliloomingut ja näitekunsti. Ta nooruspäevad polnud kerged ja õppimist tuli harrastada õhtuti. Hilisem asumine Tallinnas AEG elektrifirma juurde tööle andis Rihole põhilise majandusliku aluse ja võimaluse elada kaasa pealinnas Sakala peres, aga ka tegeleda karikaturistina ja pisut lehemehenagi. Ta hakkas rajama omale kodu, kui punaäike rabas kodumaa.

Punaväe mobilisatsioon haaras Riho ja viis ta kümnete tuhandete eesti meestega kaugele Siberini välja. Kuni saabus õnnelik hetk, kus langevarju abil võinuks tulla koju tagasi. Koju — iga hinna eest tagasi koju. Kahjuks see retk oli rängaks hoobiks Rihole — tema valitud elukaaslane raskelt haigena ei saanudki teada, et Riho on taas kodus. Mu sõber sai siiski võimaluse võtta osa matustest.

Taas kohtan Rihot sõjalõpul Flensburgi kodutute laagris; meil pole palju aega pikemaks vestluseks. Alles mitu aastat hiljem kohtume Inglismaal, Leicesteris, kus areneb me lähem sõprus. Siin Torontos olime lähedalt ühenduses ja Rihost sai mu poja ristiisa. Kui Inglismaal andekad Randesed harrastasid kunstnahatööd-voolimist, siis siin tuli esikahele maalikunst.

Mul on ütlemata kahju, et polnud nagu mahti meil vahetada mõtteid. Riho oli osav vestleja ja mõtleja; tal oli palju huvialasid. Kahjuks — me jutud jäid pooleli. Sest täpselt kaks kuud enne oma 70-ndat sünnipäeva lahkus Riho ja Erna surus vaikselt tema silmad.

☆

Kolm sõpra, kolm katkenud elu ja kolmekordne seisak kirstu juures leinalooristatud Sakala tekliga. Meil palju leinata on vanemaid ja sõpru. Nii leiname ka Felixit, Albut ja Rihot. Ma usun siiski, et kunagi me Sakala on jälle vabas Tartus in aeternum ja kõik lahkunud sõbrad taevaveerelt õnnistavad kodumaad.

h meret

VABA EESTLASE TALITUSES müügil
stereo heliplaat
INGEMAR KORJUS bass-bariton
CHARLES KIPPER — klaverisaade
Metsateel (A. Kapp), Ennemuiste (M. Saar), Üks suu (M. Saar), Muremaa (R. Päts), Laul sõnajala õiest (T. Vettik), Sind tervitame kuldpäike (A. Karindi) ja Rändaja õhtulaul (J. Tall) ja rahvalaule: K. Raidi seades — Laulu mõju, Kui ma hakkan laulemaie, Ära viies ja Kivikasukas, L. Virkhausi seades — Kus on kus on kurva kodu, V. Kappi seades — Linakatkuja ja J. Zeigeri seades — Kanneldajast vend.
Hind $9.50 pluss postikulu $1.—

UUDISEID KODUMAALT

1. septembril alustas õppetööga „Eesti Kalatööstuse“ Tallinna Merekool. Vastu võeti Eesti elanikke, kes sündinud novembris-detsembris 1962. a. Laevaelektrikute ja I klassi katlamasinistide gruppidesse võetakse vastu ka 1963. a. sündinud noormehi, kes keskhariduse on omandanud 1980. aastal. Kooli lõpetanud suunatakse tööle välissõidu laevadele. Sellekõrval jätkub vastuvõtt I klassi madruste, motoristide, külmutusseadmetemasinistide, katlamasinistide ja laevaelektrikute eriala gruppidesse. Vastu võetakse Nõukogude armeest demobiliseerunud noormehi.

☆

Harju rajooni põldudel on lõikustöö edukalt arenenud, ainult mõnes kohas ollakse alles lõpetamisel. Mahajääjaile loetakse kõigepealt noomitussõnu ja sellejärel saadetakse töö lõpetanud kombainerid nende põldudele. Oli ette nähtud, et Harju rajoonist mõningad kombainerid ja autod läheksid abiks kaugemalegi, nimelt Valga rajooni viljalõikajaile.

☆

Tartu 950. aastapäeva puhul märkis linna täitevkomitee aseesimees Ruslan Dontsov ära parimad Tartu linna iseloomustavad tööd kodulinna kunstnike sügisnäituselt. Maalipreemia sai Lembit Saartsi maali „Toomel“, akvarellipreemia Eduard Maaser töö „Tartu laat 1950. aastal“ ja graafikapreemia Ivar Vigele serigraafilise töö „Tartu linnakaev Henningu platsil“ eest. Skulptuuridest sai ergutuspreemia Stanislav Netshvolodov puuskulptuuri „Kiievi vürst Jaroslav eest!

☆

Soomes toimus III Läänemere lindude rände uurimise ja kaitse konverents, millest 15 eesti teadlast eesotsas prof. E. Kumariga osa võtsid. Eelmised rändekonverentsid korraldati 1974. a. Tallinnas ja 1977. a. Gdanskis. Eesti linnuteadlasil oli ettenähtud tosina ettekande pidamine.

☆

Kahekümnepäevalisele merereisile sõitis Haapsalu kalurikolhoosi „Lääne Kalur“ estraadiorkester Paul Säreli juhatusel. Orkestriga sõitsid kaasa laulusolistid Aimi Remmelgas, Elvi Uus ja Arvi Erusk. Selle aja sees külastatakse Taanit, Lääne-Saksamaad, Inglismaad ja Prantsusmaad, kus taidlejail tuleb anda mitu kontserti, mis peamiselt toimuvad turismilaeval.

Toimetusele saadetud kirjandus

MITTEILUNGEN AUS BALTISCHEM LEBEN nr. 3 (111) — 1980. Sisus USA saatkonna kiri ESTO peakomiteele Stokholmis, informatsiooni okupeeritud Baltikumist, balti kodu must-valges, episoode ja detaile ESTO-80-lt Stokholmis ja lühimärkmeid paljudest balti rahvaste elus olnud sündmusist.

BALTIMORE EESTI ORGANISATSIOONIDE BÜLLETÄÄN nr. 154 — 1980. Sisus: Marie Under „Ja langes üks täht“ koos lühikese kokkuvõttega, „Luule — ja muusikaõhtu Marie Underi mälestuseks“, T.E. „Baltimore Eesti Naiskoori ESTO-80 õhtu“, „Eesti Maja sügishooaja avapidu ja 16. aastapäev“ ja „Jüri Lina rääkis kultuuri olukorrast tänapäevases Eestis“, M.L. „Vanemate inimeste käekäik päevakorras“, Lilian Maiste „Meenub Keele-Aavik“, palju informatsiooni ja teateid selle väikese, kuid aktiivse eesti rahvusgrupi tegevusest.

HIIU nr. 12 — 1980. Hiidlaste teadete vahendaja mardipäevanumbris kirjutavad: „Ülemaailmne — globaalne“, hiidlaste tegemisi ja liikumisi, ESTO-80 Stokholmis ja teine ülemaailmne hiidlaste kokkutulek“, E. Kungla „Oleme hiidlased, jääme truudeks eestlasteks“, HO „Lauluga ristit poetess“, -ste „Hiiumaa kadarikke“, E. Vrager „Õnnelikud ja õnnetud päevad“, A.R. „Tondid Paluküla kirikus“, E. Lepiku, Ella Ü., E. Vrageri ja Tamara Norheimi luuletusi, „Peoga tangu ka“, E. Vrager „Hobune ja hobuseraua imejõud“, E. Siivik „Ühte kui teist Kadaka Siimust“, „Kapten Bill Muhumaalt“, „Päästelaevad Hiiumadalal“, „Kui hiidlane tõi Ruhnu saare Eesti Vabariiki“, „Randlaste rannaõigusest ja egat“, mitmesugust, nalju ja hiidlaste seltsi liikmete sünnipäevi, kus noorimad juubilarid on 15-aastased.

Ettevalmistused on alanud tuleval aastal toimuvate Killamängude kavalise osa koostamiseks. See ülesanne on Anne Tülli (pildil) õlgadel, kes vaimustunult näeb juba oma silmade ees neid maakondlikke suvepäevi õnnestununa. Foto: Vaba Eestlane

Koostati Eesti Vabariigi aastapäeva aktuse kava

Möödunud nädalalisel eesti organisatsioonide kosolekul, millest T. E. Seltsi kutsel Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamisega seotud organisatsioonid osa võtsid, koostati tuleval aastal toimuva Eesti Vabariigi 63. aastapäeva aktuse kava.

Kava sisustamisel on kaastegevad „Estonia“ orkester, T. E. Meeskoor, T. E. Baptisti koguduse noortekoor C. Kipperi juhatusel, metsosopran Irene Loosberg, eesti koolinoored ja skautlikud noored. Aktusekõnelejaks on nõusoleku andnud tulihingeline rahvuslik idealist Vaike Lugus Ameerika Ühendriikidest. Palvuse peab pastor Kaljo Raid ja mälestamise T.-E.V.Ü. esimees H. Kivi. Esialgu on veel lahtine väliskülalistele tervituse ütleja. Kava koostajaks ja teadustajaks on Anne Tüll.

Uues esinejaks on T. E. Baptisti koguduse noortekoor. See 30-liikmeline koor on kujunenud kõrgetasemeliseks kooriks ja leidnud hindamist ka väljaspool Torontot.

Kava on koostatud nii, et selle kestvus jääb alla kahe tunni ja lõpeb kõiki harava ühise finaaliga, mille detailsem kujundus on alles teoksil.

Probleemid inimtoidu tootmisel

Huvitav ettekanne Toronto Eesti Aianduse klubi kokkutulekul

Toronto Eesti Aianduse klubi novembri kokkutulekut avades Toronto Eesti Majas teatas esimees M. Lepik, et klubil detsembris üritusi ei ole. 29. jaanuaril, 1981 on aastakoosolek ja 26. veebruaril on lektoriks, varem huvitavaid loenguid pidanud, dr. J. Terasmäe teemal „Taimede tolmuterade tähtsus teaduslikus uurimustöös“. Järgnes agr. J. Oinus'e ettekanne teemal: „Edusamme ja ebaõnnestumisi inimtoidu tootmisel“.

Lektor oma ettekandes ütles muuhulgas, et koos edusammudega on arenenud ka inimese nõuded. On kujunenud võidujooks tarbija ja tootja vahel. Linnade tekkimise ja suurenemisega areneb äriline põllumajandus. Saakide suurenemiseks tuli parandada maaharimise võtteid ja tarvitada koduseid väetisi. Mineraalväetise — kunstväetise — leidmine andis suure tõuke saakide suurendamiseks. Suured õli ja gaasi leiud tõid turule odava energia masinate käivitamiseks.

Paar aastakümmet tagasi avastati Kanadas, Saskatchewanis suured kaalisoola lademed, nende kaevanduste toodang suureneb pidevalt, millest enamus eksporditakse.

Kanada maagaasi ja õli rikkus on võimaldanud arendada ka lämmastikväetiste produtseerimist. Arvamine, et kunstväetiste tarvitamisel toodetud produktid on inimese tervisele kahjulikud ei ole teaduslikult põhjendatud. Tähtsama kunstväetiste komponendi lämmastikuga saame mulda rikastada looduslikult liblikõieliste (uba, hernes, ristikhein, lutsern jt.) juurtel olevate mügarbakterite abil. USA-s ja siin Guelphi ülikoolis otsitakse võimalusi ka teraviljadele ja maisile selliste bakterite saamiseks. Ärides on siin müügil liblikõieliste mügarbakterite kultuur oa ja herne seemnete ostjatele. Venemaal on see veel alles avastatud uudiseks.

Järgnevalt vaatles sõnavõtja pikemalt geneetikat, sellele nurgakivi pannud Austria munka G. Mendel'i (1822.) ja teisi teadlasi samal alal. Geneetika lõi kromosoomide teooria, mille järgi ühik, mida nimetame geeniks, kannab indiviidi üksikud omadused ühest põlvest teise ja kontrollib nende omaduste arenemist igas põlvkonnas.

Need geenid asuvad raku tuumas ja nimelt kromosoomides.

Rakus on nn. RNA ja DNA happed. Geenetika uurimiseks on suuri kapitalide investeerimisi tehtud eraettevõtete ja riikide poolt. Põllumajanduses loodetakse lisada ekstra geene olemasolevaile sortidele, mis võib suurendada saake kuni kahekordseks. Püütakse aretada bakstereid, kes tselluloosi ja tärklise muudaks alkoholiks ja mitte ainult suhkruks.

Lõpuks selgitas lektor tegelikku sordiaretust. Geneetika pani aluse sordi- ja tõuaretusele. Algasid katsed paremate sortide saamiseks põllumajanduses ja aianduses. Üldiseks eesmärgiks olid suuremad saagid ja parem kvaliteet. Sinna lisandusid hiljem haiguste ja kahjurite kindlus. Aretus sündis olemasolevate sortide ristlemisel või valiku teel. Sõnavõtja vaatles lähemalt valiku meetodi, mutantide leidmist, puude aretust ja Vene teadlast N. Vavilov'i, kes avaldas 1926. a. oma uurimise „Kultuurtaimede põlvenemise geensentrid“ ja kes hiljem suri Siberi vangilaagris.

Eestlase Eduard Viirsoo algatusel asutati Argentiinas kartuli uurimise ja sordiaretuse katsejaam.

Viirsoo töö tulemusena on Argentiina endise seemnekartulit ostnud maa asemel üks suuremaid seemnekartuli eksportijaid Hollandi kõrval.

Järgnes informatsioon taimekaitse arengust, kasulikest putukatest, radioaktiivsuse kasutamisest kahjurite steriliseerimisel, mehhaniseerimisest jne. Mehhaniseerimise tõttu on maailmas talutööliste arv vähenenud. Kanadas oli tööliste kogu arvust enne sõda umbes 30% talutöölisi, 1960 a. 11% ja 1970. a. 5%. USA-s on see protsent nüüd vähem kui 4,5%. Eestis oli 1970. a. talutöölisi 19% kogu tööliste arvust. Põllumajanduse linnades elavad endised talutöölised kui linnud puuris. See aeg on kadunud, kus nad töötasid vabas looduses ja värskes õhus. On see edusamm või ebaõnnestumine? küsis lektor.

Klubi esimees oma lõppsõnas soovis osavõtjaile häid pühi ja palju õnne algavaks uueks aastaks!

EKs

VABA EESTLANE

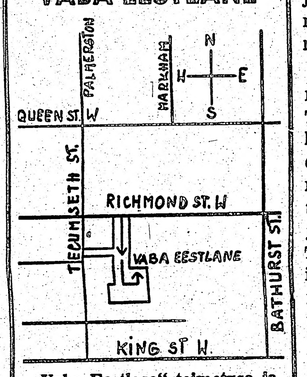

„Vaba Eestlase“ toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.
Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675
Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 482-0242
Hannes Oja 481-5316
Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:
üks tolli ühel veerul ... $3.50
esiküljel ... 04.—
tagaküljel ... $3.75

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:
1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn C.
Toronto, Ont. M6J 3M7
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont. M2M 1Z7
Telefon: 223-6080

◎ Lundi Pensionäride Ühingu kokkutulekul, mis Eesti Maja ümberehituse tõttu toimus Petersgårdenis, kõneles kirjanik ja hiljutine juubilar Bernard Kangro teemal „Kuidas sünnib romaan“.

◎ Göteborgi eesti organisatsioonide koosolek toimus oktoobri lõpus, kus arutleti Eesti Vabariigi 63-nda aastapäeva korraldamise küsimusi, aga ka muid aktuaalseid eesti ühiskonda puudutavaid küsimusi.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 9. detsembril 1980 — Tuesday, December 9, 1980

MEIE ARMAST EMA JA ÕDE

ALVINE OLUPER'i

sündinud 13. märtsil,1898 Illuka vallas

surnud 5. detsembril 1980 Torontos

leinavad kurbuses

poeg VALDEK abikaasaga

õde SALME tütre ENEGA Inglismaal

õde NEIDA poja UKUGA Kodu-Eestis

KALLIST KIISUTÄDI

ALVINE OLUPER'i

mälestavad kurbuses

MIHKEL
AINO ja KARL MÜLLERBECK

VAIKSES LEINAS MÄLESTAN OMA KAUAAEGSE

PARIMA SÕBRANNA EMA, „MAMPSI"

ADELE SUMBERG'i

sündinud 24. novembril 1906 Pranglil
surnud 26. novembril 1980 Hamiltonis

Minu südamlik kaastunne teile mõlemile, HILDA ja VALVE perekondadega, armsa ema ja Sulle, „Paps", oma kalli kaasa kaotuse puhul

LEILI koos PEREKONNA ja EMAGA

MEIE SÜDAMLIK KAASTUNNE HILDALE, VALVELE JA ISALE NENDE EMAKESE JA ABIKAASA

ADELE SUMBERG'i

ootamata kaotuse puhul

AINO ja VALTER	MALLE ja REIN
HELGA ja JÜRI	MAIMO ja VALLO
INGRID ja EDGAR	MILLA ja MAX
IRENE ja FERDINAND	NELDA ja OLAF
LEIDA ja ARNOLD	VILMA ja EDGAR
LUULE ja EDGAR	ÕIE ja LEO

KAUAAEGSET SÕPRA

ALFRED HALJAND'it

mälestavad leinas

VALLO ja MAIMO HALJASTE	LEIDA ja ARNOLD PILLE
NELDA ja OLAF KOPVILLEM	IRENE ja FERDINAND PÄRNA
EVA ja PEETER KOPVILLEM	MILLA ja MAX SUIT
INGRID ja EDGAR KINK	ÕIE ja LEO SAAR
VILMA ja EDGAR LANDERS	AINO ja VALTER TERA
LINDA PALLOP	KARL ja ALIDE VIIRLAND

SOBIVAID JÕULUKINKE
● PEWTER ● HÕBEEHTED ● ROOSTEVABA ESEMED
● KLAAS ● KRISTALL ● LAMBID ● KÜÜNLAD
● VILLASED LINIKUD ● HELIPLAADID
● JÕULULINAD, -LINIKUD, -DEKORATSIOONID jm.

THE SCANDINAVIAN SHOPPE
279 Danforth Ave., Toronto, Ont. M4K 1N2
Tel. 469-3886
Omanikud eestlased

KIRIKUD

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 14. dets. III KRISTUSE TULEMISPÜHA jumalateenistus kell 4 p.l. Järgneb LASTE JÕULUPUU, ettekandeid, jõuluvana.

Kolmap., 24. dets. JÕULUÕHTU JUMALATEENISTUS.

25. dets. JÕULUPÜHA JUMALATEENISTUS kell 12 p.

ÕPETAJA KÕNETUNNID teisip. ja neljap. 6—8 kiriku käärkambris.

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel. 483-5847
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8, tel. 483-4103.

III KRISTUSE TULEMISE PÜHA JUMALATEENISTUS, pühapäeval, 14. detsembril, kell 11 hommikul. Mängib noorte instrumentaal-ansambel Inga Korjuse juhatusel. Teenib koguduse õpetaja. Organist Inga Korjus.

CANTATE DOMINO JÕULUKONTSERT — 14. detsembril, kell 7 õhtul.

IV KRISTUSE TULEMISPÜHA JUMALATEENISTUS, pühapäeval, 21. detsembril, kell 11 hommikul. Solist Tamara Norheim ja viiulisolist Kalli Hubel.

KOGUDUSE JÕULUPUU pühapäeval, 21. detsembril, kell 4 p.l.. Kava pühapäevakoolilt ja esineb Linda Laikve.

PIIBLITUNNID igal pühapäeval kell 10 hommikul ülemisel korrusel.

ÕPETAJA KÕNETUNNID: teisipäeviti ja neljapäeviti kell 6—8 õhtul. Muul ajal kokkuleppel.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave., Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1S6
Tel. 961-8391.
VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 14. dets. kell 10.15 homm. pühapäevakool. Kell 11 homm. 3-adventpüha JUMALATEENISTUS. Kõneleb J. Puusaag, meeskoor, solist S. Martin.

Kell 6 õ. VÄLISMISJONI ÕHTU.

MONTREALI PAULUSE EESTI EV. LUTERI USU KOGUDUS
Kirik: 5220 Sherbrooke St. West.
Esimees Ilmar Kurrusk, P. O. Box, 914, Alexandria, Ont.
K0C 1K0, tel. 613 525-2321.
Laekur H. Oja, 4505 Powell Ave. Montreal, P. Q. H4P 1E5, tel 733-7950.

JÕULUJUMALATEENISTUS on laup., 20. dets. kell 11 hommikul.

OTTAWA EESTI EV.-LUTERI USU PAULUSE KOGUDUS
Õpetaja O. Gnadenteich
Kirik: King Edwardi ja Wilbrodi tänavate nurgal

JÕULUJUMALATEENISTUS on laup., 20. dets. kell 5 p.l.

ESIMENE EESTI EV. LUTH. KOGUDUS HAMILTONIS
Kirik: 18 Victoria Ave. S.
Hamilton, Ont. L8N 2S6
Õpetaja T. Nõmmik,
3 Mapleside Ave. Hamilton Ont. L8P 3Y4, tel. 527-0410.

Neljapäeval, 11 dets. kell 14.00 Pensionäride klubi jõulupuu kirikus.

Pühapäeval, 14. dets. kell 16.00 NOORTE KÜÜNLAVALGUSE JUMALATEENISTUS. Teenivad leerinoored, skaudid ja kog. õpetaja, solist Kadri Nõmmik.

Kolmapäeval, 17. dets. kell 19.00 PIIBLITUND ja koosviibimine kiriklas.

Pühap., 21. dets. kell 10.00 hommikul INGLISKEELNE JÕULUTEENISTUS.

Jõululaupäeval, 24. detsembril kell 11.00 hommikul JÕULUTEENISTUS St. John'i kirikus, 22 Willow Street, Waterloo, Ontario. Solist Liisa Hess. Orelil Ilse Conrad. Teenib koguduse õpetaja. Laululehed.

JÕULULAUPÄEVAL, 24. detsembril kell 19.00 JUMALATEENISTUS St. Peter's ANGLICAN kirikus, 705 Main Street East, Hamilton, samas kus möödunud aastal. Laulab H.E.S. Segakoor ja „HELLETAJAD" O. Kopvillemi juhatusel. Orelil Eva Rammo. Teenib koguduse õpetaja. Laululehed.

ÕPETAJA KÕNETUNNID igal esmaspäeval kell 6.00—8.00 õhtul kiriklas, 3 Mapleside ave., Hamilton.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja Allan Laur,
141 Clark Ave., Unit 50 Thornhill, Ont. L3T 4P4. Tel. 889-8173.

Laup., 13. dets. kell 7 õ. PIIBLITUND, Allan Laur.

Pühap., kell 1.15 p.l. pühapäevakool lastele ja täiskasvanuile. Kell 2 p.l. JUMALATEENISTUS, kõneleb Allan Laur, lauluettekandeid.

Teisip., 16. dets. kell 7 õ. PALVEÕHTU.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS
562 Jones Ave., Toronto 6, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto 6, Ont.
Tel. 463-6223

Pühap., 14. dets. kell 11 homm. JUMALATEENISTUS, kõnelevad A. Seppur ja jutl. E. Saraoja.

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS
Kirik: 619 Sherbourne St., Toronto (Sherbourne'i allmaa jaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd., Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417.
kantseleis, telefon 921-9417.

JUMALATEENISTUS JA JÕULUPUU on laupäeval, 13. dets. kell 5 p.l. Jõulukoosviibimine peetakse kohe pärast jumalateenistust. Naisringi poolt kohvilaud jõuluvorstidega. Ettekandeid ja jõuluvana.

JÕULUÕHTU jumalateenistus on 24. dets. kell 4 p.l.

VANA-AASTA ÕHTU jumalateenistus armulauaga on 31. dets. kell 5 p.l.

Kõnetunnid on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

FURS by FINN
jõulueelne VÄLJAMÜÜK

1/3 hinnaalandust

Haruldane võimalus meeldiva jõulukingi ostmiseks. Praegu on karusnahkade hooaeg ja hinnad aina tõusevad. Sellepärast kasutage juhust ja säästke sadu dollareid kasukalt, mille valite endale. Või valige riidest mantel, nahk- või seemisnahkmantel ja säästke!
Tulge kohe! Alguses on valik suurem ja parem.

Furs by Finn
191 Eglinton Ave. E., Toronto
9.30—6.00
neljap. 7.00 õ., laup. 3.00 p.l.

Sündmuste kalender

● **Laupäeval, 13. detsembril kell 3 avatakse T.E. Baptisti kiriku alumises saalis Peeter Kaupsi akvarellide näitus. Näitus jääb avatuks 20. detsembrini, avatud reedel 6—9, laupäeval 3—9.**

● **Pühapäeval, 14. detsembril kell 2 p. T.E.S. Täienduskooli jõulupuu. Kavas Ao Vaksi lastenäidend „Muri jõulud".**

● **Pühapäeval, 14. detsembril kell 7 õ. Peetri kirikus Cantate Domino jõulukontsert.**

● **Reedel, 19. detsembril kell 8 õ. Tartu College'is Akadeemilise Kodu jõulupuu capricornus.**

Aidake kaasa

„VABA EESTLASE"

levikule, sellega aitate kaasa eesti keele säilitamisele!